

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**SOCIALNI TRANSFERJI DRUŽINAM,
OBLIKE IN UČINKI V IZBRANIH DRŽAVAH
EU**

Neva Zajc

Ljubljana, junij 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**SOCIALNI TRANSFERJI DRUŽINAM, OBLIKE IN UČINKI V
IZBRANIH DRŽAVAH EU**

Kandidatka: Neva Zajc
Številka indeksa: 04035933
Študijski program: univerzitetni študijski program Uprava prva stopnja
Mentorica: doc. dr. Maja Klun

Ljubljana, junij 2011

IZJAVA O AVTORSTVU

diplomskega dela

Podpisana Neva Zajc, študentka z vpisno številko 04035933, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Socialni transferji družinam, oblike in učinki v izbranih državah EU.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobeseidnega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki Dela FU.

Diplomsko delo je lektorirala: Bojana Samarin, univ. dipl. slov.

Ljubljana, junij 2011

Podpis avtorice:

POVZETEK

V svoji diplomski nalogi sem predstavila družinske prejemke v izbranih državah Evropske unije, do katerih je upravičena družina kot osnovna enota človeške družbe. Družinski prejemki so socialni transferji, ki zagotavljajo blaginjo otrok in ekonomsko trdnost družin.

Ugotovila sem, da je otroški dodatek družinski prejemek, ki ga pozna in prejema največ družin v Sloveniji. Dodeljuje se na podlagi mesečnega dohodka staršev. Poleg otroškega dodatka poznamo še naslednje družinske prejemke: starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego, in varstvo ter delno plačilo za izgubljeni dohodek. Nemška družinska politika prav tako družinam namenja pravico do otroškega dodatka, ki se od slovenskega razlikuje glede na namen določitve, starosti otroka. Poleg otroškega dodatka poznajo v nemški družinski politiki še naslednje prejemke: za nego otroka, za vzgojo, za otroke, za enostarševske družine, subvencije za posebne počitnice za družino, pomoč za izobraževanje, pomoč družinam pri zmanjševanju stroškov najema ali nakupa primerne stanovanjske, imajo organiziran sistem in storitve otroškega varstva, za katerega so zadolženi pristojni od lokalnih skupnosti do predstavnikov verskih skupnosti. Francija družinam dodeljuje otroški dodatek na podlagi števila otrok v družini, načeloma za drugega otroka, in starosti otrok. Družine so upravičene tudi še do drugih družinskih prejemkov, ki se delijo v več kategorij: pomoč za otroka v zgodnji starosti, družinske dodatke, stanovanjske dodatke, dodatke za posebno izobraževanje, dodatke za pomoč družinam, dodatke za šolske potrebščine, dodatke za starše samohranilce in dodatke za prisotnost staršev. Družinski prejemki so si med državami članicami po vsebini in izvajanju različni, vendar po namenu in učinku podobni. Evropska zakonodaja dopušča, da države članice same urejajo višino družinskih prejemkov, vendar v mejah zakona. Pri določanju višine družinskih prejemkov vse države v večini upoštevajo število otrok v družini, starost otrok in družinske dohodke.

Ključne besede: družinski prejemki, otroški dodatek, starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, delno plačilo za izgubljeni dohodek.

SUMMARY

SOCIAL TRANSFERS TO FAMILIES, FORMS IN EFFECTS IN SELECTED COUNTRIES EU

In my thesis, I presented the family benefits in chosen countries of the European Union, which a family, as the basic unit of human society, is entitled to. Family benefits are social transfers, which assure the well-being of children and the economic solidity of families.

I found out that child benefit is the family benefit, with which most families in Slovenia are familiar, and also the most commonly received. It is granted on the basis of monthly income of the parents. In addition to child benefit, we also have the following family benefits: parental allowance, birth grant, large family allowance, child care allowance for a child who needs special care and protection, and partial payment for lost income. The German family policy also destines the right of child allowance to families, but this differs from the Slovenian one with regard to the purpose of determination and child age. In addition to child benefit, the German family policy also has the following benefits: for child care, for upbringing, for children, for single-parent families, subsidies for special family holidays, support for education, support for families in reducing the cost of the rental or purchase of suitable housing; they have an organized system and childcare services, which, everybody from the local communities to representatives of religious communities, are responsible for providing. France grants child benefit to the families, on the basis of the number of children in the family, in principle from the second child on, and age of the children. Families are also eligible for other family benefits, which are divided into several categories: support for a child at an early age, family income supplements, housing allowances, allowances for special education, allowances for family support, allowances for school supplies, allowances for lone parents and allowances for parental presence. Family benefits differ from one another among the Member States, regarding content and implementation, but are similar in purpose and effect. The legislation allows the Member States to regulate the amount of family benefits, but within the limits of the law. In determining the amount of family benefits, in general, all countries consider the number of children in the family, children's age and family income. Based on these criteria, the effects of family benefits can be determined.

Ključne besede: Family benefits, child benefit, parental benefit, birth grant, large family allowance, child care allowance for a child who needs special care and protection, partial payment for lost income.

KAZALO VSEBINE

IZJAVA O AVTORSTVU	iii
POVZETEK	v
SUMMARY	vi
KAZALO VSEBINE	vii
1 UVOD	1
2 JAVNA UPRAVA	2
2.1 POJEM JAVNE UPRAVE	2
2.2 DRŽAVNA UPRAVA	3
2.3 ORGANIZIRANOST MINISTRSTVA ZA DRUŽINO, DELO IN SOCIALNE ZADEVE ...	5
2.4 SOCIALNA ZAŠČITA IN SOCIALNA VARNOST	6
2.5 SOCIALNI IZDATKI	7
2.6 OPREDELITEV DRUŽINSKE POLITIKE	7
3 PRIMERJAVA DRUŽINSKE POLITIKE MED IZBRANIMI DRŽAVAMI EU	9
3.1 SLOVENIJA	9
3.1.1 Zavarovanje za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo	9
3.1.2 Družinski prejemki	11
3.2 NEMČIJA	15
3.2.1 Storitve in podpora	16
3.2.2 Pomoč otrokom pri njihovem izobraževanju	18
3.2.3 Sistem otroškega varstva	19
3.3 FRANCIJA	21
3.3.1 Pomoči za otroka v otrokovi zgodnji starosti	21
3.3.2 Družinski prejemki v pravem pomenu besede	23
3.3.2.1 Dodatek ob novem šolskem letu	25
3.3.2.2 Družinsko nadomestilo za nenadno spremembo okoliščin	26
3.3.2.3 Nadomestilo proste izbire otroškega varstva: nadomestilo za najem osebe za varstvo otroka	26
3.3.3 Dodatek za šolske potrebščine	27
4 ZASNOVA, IZVEDBA IN INTERPRETACIJA RAZISKAVE	28
4.1 DOLOČITEV RAZISKOVALNEGA VZORCA	28
4.2 SESTAVA VPRAŠALNIKA	28
4.3 ANALIZA PODATKOV	28
4.4 REZULTATI PRIMARNE RAZISKAVE	30
4.5 INTERPRETACIJA REZULTATOV	34
4.6 PREDLOGI UKREPOV	35
5 ZAKLJUČEK	37
LITERATURA IN VIRI	39
LITERATURA	39
VIRI	40
SPLETNI VIRI	40
PRILOGE	41

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol anketirancev.....	29
Graf 2: Starost anketirancev.....	29
Graf 3: Struktura anketirancev po izobrazbi.....	29
Graf 4: Struktura anketirancev po številu družinskih članov.....	30
Graf 5: Struktura anketirancev po dohodku gospodinjstva	30
Graf 6: Kakšen je vaš družinski standard?	31
Graf 7: Glavni vir vašega dohodka predstavljajo:	31
Graf 8: Katere družinske prejemke trenutno prejema vaše gospodinjstvo?	32
Graf 9: Ali prejimate vse družinske prejemke, do katerih ste upravičeni?.....	32
Graf 10: Ali veste, kje bi preverili, do katerih družinskih prejemkov ste upravičeni?.....	33
Graf 11: Ali vam znesek prejetih prejemkov zadostuje za vzdrževanje vaših otrok?.....	33
Graf 12: Kdo je po vašem mnenju odgovoren, da se družina znajde v socialni stiski?	34
Graf 13: Kako bi država po vašem mnenju lahko bolj učinkovito zmanjšala revščino, s katero se srečujejo družine?	34

KAZALO SLIK

Slika 1: Javni sektor	4
-----------------------------	---

KAZALO TABEL

Tabela 1: Zneski otroškega dodatka glede na dohodkovni razred družine	13
Tabela 2: Zneski družinskih dodatkov	23
Tabela 3: Zgornje meje zaslužkov posameznika oziroma gospodinjstva, ki so veljavne od 1. januarja 2011 do 31. decembra 2011	24
Tabela 4: Prikaz zgornje meje zasluženih prihodkov glede na število otrok za pridobitev dodatka v novem šolskem letu	25
Tabela 5: Znesek dodatka za šolsko leto 2010/2011	26

1 UVOD

V diplomski nalogi sem obravnavala socialne transferje družinam, kakšne oblike transferjev poznamo in kakšne učinke oziroma posledice imajo transferji na družine. Za to temo sem se odločila, ker sem kot članica osnovne enote človeške družbe bila tudi sama vzrok za prejemanje te oblike transferjev, ter ker si želim, da bom v prihodnosti tudi sama deležna te vrste pomoči s strani države. Teoretične podatke sem pridobila s študijem domače in tuje literature, za zbiranje podatkov in ugotavljanje obstoječega stanja pa sem kot instrument raziskovanja uporabila anketni vprašalnik.

Namen diplomske naloge je predstaviti vse oblike socialnih transferjev, do katerih so upravičeni družina in družinski člani, ter učinke, ki nastanejo pri družinah s pridobljenimi sredstvi. Zbrala sem podatke, ki so mi pokazali bolj jasno sliko družinske socialne politike.

Pisanja sem se lotila sistematično. Najprej sem zbrala knjižno gradivo in podatke, ki sem jih potrebovala za študij. Uporabila sem deskriptivno metodo s študijem domače in tuje literature. Podatke, ki se nanašajo na praktični del, sem pridobila s pomočjo ankete. Pridobljene podatke sem interpretirala s podrobno analizo podatkov med seboj, jih primerjala in povezala, s tem pa sem poizkušala ustvariti bolj celovito podobo o raziskovanem problemu. Rezultate sem kritično vrednotila in vzorčno razložila.

Diplomsko delo sem razdelila na osem poglavij, in sicer na uvod, javno upravo, pojmovanje socialnih transferjev, primerjavo med izbranimi državami, pravna podlaga socialne politike v izbranih državah, zasnovo in izvedbo raziskave in interpretacija raziskave, predlog ukrepov in zaključek.

V uvodu sem predstavila celoten potek diplomske naloge. V drugem poglavju sem opisala javno upravo, njeno delovanje, delitev na državno upravo in organe v sestavi ministrstva, predvsem pa je bil namen v tem poglavju prikazati institucije, ki so odgovorne za relevantno dodeljevanje transferov družinam. V tretjem poglavju sem predstavila družinske prejemke, oblike, ki jih poznamo, kriterije, po katerih se dodeljujejo, v izbranih državah EU. V četrtem poglavju so predstavljeni zasnova in izvedba raziskave, pridobljeni rezultati in ugotovitve raziskave ter moji predlogi ukrepov. Peto poglavje je zaključek diplomske naloge, ki vsebuje najpomembnejše informacije, dejstva in ugotovitve diplomskega dela.

2 JAVNA UPRAVA

2.1 POJEM JAVNE UPRAVE

Javna uprava sodi med pomembnejše usmerjevalce družbenega razvoja, je zelo razgibana po dejavnosti, številčna po deležu aktivnega prebivalstva, ki ga zaposluje, in nenazadnje za svoje delovanje potroši zajeten del proračuna (Brejc, 2004, str. 9).

Uprava v sodobnem svetu je gotovo eden izmed tistih družbenih fenomenov, ki odločilno vplivajo na vsa področja človekovega organiziranega delovanja, s tem pa tudi na gospodarski, socialni, kulturni in splošni civilizacijski razvoj. Z upravo se tako ali drugače srečujemo na vsakem koraku, pa čeprav se tega pogosto niti ne zavedamo. Uprava je neizogibna sestavina modernega življenja in človekovega delovanja. Z upravnimi problemi in upravnim delom se, če to hočemo ali ne, ukvarjamo pogosto tudi takrat, ko opravljamo samo svoje vsakodnevne naloge, ne glede na področje, na katerem delujemo (Rakočević in Bekeš, 1994, str. 7).

Vavpetič (v: Rakočević in Bekeš, 1994, str. 11–12) je skušal poiskati, analizirati in opredeliti tiste temeljne sestavine, ki se pri upravnem delovanju stalno ponavljajo. Po njegovem mnenju lahko bistvo nekega pojma presojava samo, če ugotovimo vse tiste njegove značilnosti, ki so mu imanentne, in so zato stalno, kadar gre za takšen pojav, tudi prisotne. Vavpetič ugotavlja, da se vsaka organizacija ustanovi zato, da opravlja določeno dejavnost oziroma določene naloge. Naloge, zaradi katerih je določena organizacija ustanovljena in zaradi katerih je upravičen tudi njen obstoj, imenuje temeljne naloge. V vsaki organizaciji pa obstajajo še druge naloge, ki ne sodijo med temeljne in ki imajo prav tako svoje značilnosti. V vsaki organizaciji obstaja vrsta nalog, ki jih sicer ne moremo uvrstiti med temeljne naloge, vendar brez njih temeljnih nalog sploh ne bi mogli opravljati.

Vavpetič (v: Rakočević in Bekeš, 1994, str. 12–13) med temeljne značilnosti upravnega delovanja uvršča naslednje:

1. Uprava je pomožna dejavnost, ki omogoča nemoteno in redno upravljanje temeljnih nalog.
2. Uprava je posebna strokovna dejavnost, ki mora imeti svoj sistem in metode dela ter jih stalno prilagajati razvijajočim in spreminjajočim se razmeram in pogojem, kar od nje zahteva veliko tako imenovanega konceptnega dela.
3. Uprava mora biti prilagojena in organizirana v skladu s potrebami uresničevanja temeljnih nalog, zato ne more sama sebi določati nalog niti ne more biti sama sebi namen.
4. Poleg glavne vsebine uprave, ki se kaže v opravljanju urejevalne, organizacijske in tehnično-manipulativne dejavnosti, sodi k upravi tudi opravljanje raznih drugih

- opravil, zlasti vodstvene dejavnosti, s katero se usmerja, načrtuje, organizira in nadzoruje delo posameznih upravnih delavcev.
5. Obseg upravnega dela ni nujno odvisen od obsega temeljnih nalog in se zato lahko od njega razlikuje.
  6. Upravna dejavnost mora biti tako kot vsaka druga gospodarna, če naj bo družbeno upravičena.

Kot navajata Rakočević in Bekeš (1994, str. 13), so to glavne značilnosti upravne dejavnosti, iz tega pa izhaja tudi to, da je upravna dejavnost tam, kjer se opravlja, določena organizirana dejavnost.

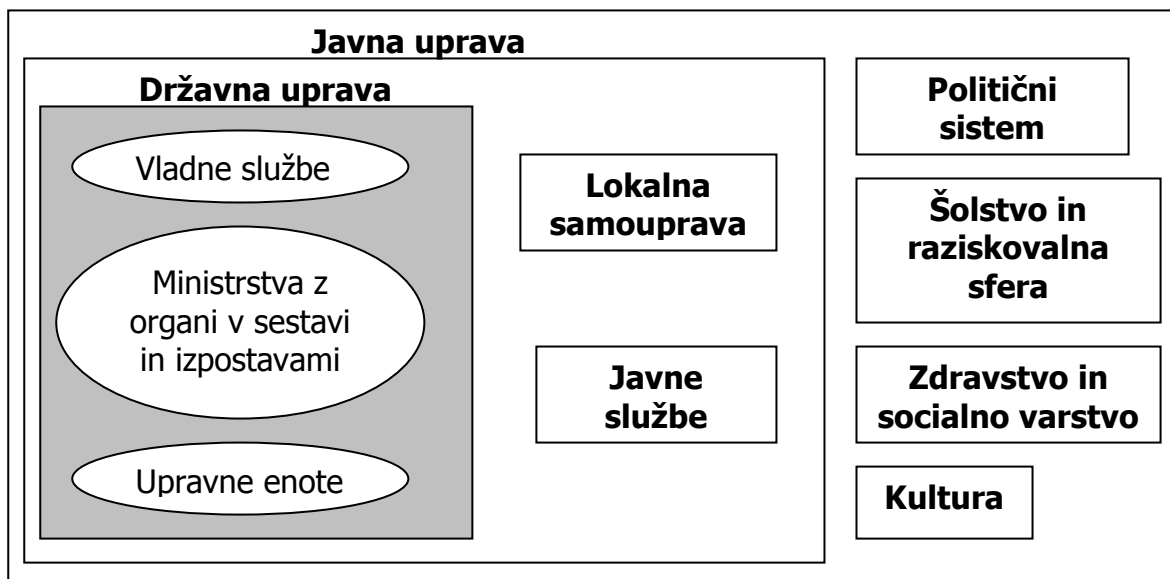
Poglavitna funkcija uprave je izvrševanje zakonov in drugih aktov ter opravljanje nadzora. Uprava tako izvršuje zakone, druge predpise in akte državnega zbora ter predpise in druge akte vlade. Pri tem mora dosledno upoštevati že obravnavano načelo zakonitosti. Pri opravljanju teh nalog izdaja upravne predpise, upravne in druge akte ter opravlja materialna dejanja. Upravni predpisi morajo biti v skladu z ustavo in zakoni, upravni akti ter materialna dejanja uprave pa morajo neposredno temeljiti na zakonu ali zakonitem predpisu. Uprava v okviru nadzornih pristojnosti opravlja inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem zakonov in drugih aktov. Nadzoruje tudi delo lokalnih skupnosti. Kadar lokalne skupnosti opravljajo svoje (originalne ali izvirne) pristojnosti, uprava nadzoruje zakonitost dela organov lokalnih skupnosti, v primeru delegiranih nalog iz državne pristojnosti na lokalne skupnosti pa nadzoruje tudi primernost in strokovnost njihovega dela (Trstenjak v: Lavtar, 2008, str. 12).

Uprava pa upravlja tudi nadzorstvo nad zakonitostjo dela javnih podjetij in javnih zavodov ter nadzorstvo nad posamičnimi akti, s katerimi ti subjekti odločajo o pravicah in dolžnostih državljanov in organizacij. Pomembna pristojnost uprave je tudi pripravljanje zakonov, drugih predpisov in aktov, poročil in drugih gradiv (Lavtar, 2008, str. 12).

2.2 DRŽAVNA UPRAVA

Pojem državne uprave je ožji od pojma javne uprave, saj javna uprava poleg državne uprave zajema tudi lokalno samoupravo, nosilce javnih pooblastil in izvajalce javnih služb. Državna uprava je zgodovinsko gledano najstarejši segment javne uprave – drugi segmenti so se razvili s političnim razvojem v smeri decentralizacije (lokalna samouprava) in razvojem servisne vloge države (javne službe). Državna uprava še danes predstavlja jedro javne uprave – tisti aparat, preko katerega država deluje, oziroma aparat, ki izvršuje politične odločitve (Lavtar, 2008, str. 11).

Slika 1: Javni sektor

Vir: Pevcin (2002, str. 21).

Državna uprava je organizacijsko gledano skupek organov, ki upravljajo z državo, vendar ne v smislu določanja njene politike oziroma družbenih koristi, temveč v smislu izvajanja te politike. Funkcionalno gledano pa je državna uprava dejavnost upravljanja v javnih zadevah na instrumentalni ravni. Položaj državne uprave v upravnem sistemu oziroma v upravnem procesu je torej dokaj jasen – državna uprava sodi v instrumentalni del tega procesa (Virant, 2004, str. 63).

Za razumevanje delovanja državne uprave je treba razlikovati dva izraza: dekoncentracijo in decentralizacijo. Dekoncentracija je le organizacijsko – tehnični ukrep. Državna uprava se sicer izvaja na nižjih ravneh, vendar le kot del centralne državne uprave – organizacija torej ostaja na centralni ravni. Decentralizacija pa pomeni, da je državna uprava organizirana na centralni državni ravni, prav tako pa tudi na nižjih ravneh, pri čemer imajo nižje enote sorazmerno samostojen položaj. Decentralizirane enote v Republiki Sloveniji so občine, dekoncentrirane pa upravne enote (Lavtar, 2008, str. 11).

Poleg pojmov državna uprava in javna uprava poznamo tudi pojem javni sektor. Državna uprava označuje upravne organe in zaposlene v državnih organih (ministrstva, upravne enote, policija itd.), pojem javna uprava pa poleg teh vključuje še upravo in zaposlene v občinah. Javni sektor je še širši, saj poleg javne uprave opredeljuje še organizacije in zaposlene v javnih zavodih (šole, zdravstveni domovi, knjižnice in podobno) in javnih podjetjih (distribucija elektrike, oskrba s pitno vodo, odvoz smeti, pokopališka služba itd.) ter javne agencije (za kmetijstvo, raziskovalno dejavnost, železniški promet itd.) (Lavtar, 2008, str. 12).

Po Virantu (2004, str. 63) državna uprava še danes predstavlja jedro javne uprave – tisti aparat, preko katerega država deluje, oziroma aparat, ki izvršuje politične odločitve.

2.3 ORGANIZIRANOST MINISTRSTVA ZA DRUŽINO, DELO IN SOCIALNE ZADEVE

V sklopu ministrstva za družino, delo in socialne zadeve delujejo: kabinet ministra, služba za odnose z javnostmi, služba za notranjo revizijo, direktorat za delovna razmerja in pravice iz dela, direktorat za trg dela in zaposlovanje, direktorat za družino, direktorat za socialne zadeve, direktorat za invalide, direktorat za vojne invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, služba za mednarodno sodelovanje in evropske zadeve, služba za upravljanje in izvajalske mreže na področju socialnega varstva, sekretariat, organ v sestavi ministrstva: Inšpektorat RS za delo (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2011).

Ministrstvo za družino, delo in socialne zadeve (v nadaljevanju MDDSZ) je pristojno za naloge, ki se nanašajo na: položaj, pravice in obveznosti delavcev pri delu in iz dela, dohodkovno politiko in urejanje sistema plač, sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kolektivne pogodbe in urejanje odnosov s socialnimi partnerji, varstvo pri delu, politiko zaposlovanja doma in v tujini, zavarovanje za čas brezposelnosti, štipendiranje in poklicno izobraževanje, prost pretok delavcev znotraj EU, črpanje sredstev evropskih kohezijskih skladov, odkrivanje ter preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, družinsko in demografsko politiko, socialno varstvo in socialno skrbstvo, družbeno pomoč ogroženim posameznikom, družinam in skupinam prebivalstva, usposabljanje otrok z motnjami v razvoju, in varstvo oseb, ki ne morejo skrbeti zase, položaj in celovito družbeno varstvo invalidov, varstvo in pravice vojnih veteranov, vojnih invalidov in žrtev vojn ter obnovo in vzdrževanje grobov in grobišč vojnih veteranov in žrtev vojn (MDDSZ, 2011).

Vodenje in izvajanje družinske politike je v Sloveniji zastavljeno resorsko, pri čemer Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike (1993) kot plansko-strateški dokument določa smeri razvoja posameznih delov družinske politike, ki so v pristojnosti različnih ministrstev. Pod družinsko politiko razumemo celoto socialnih, ekonomskih, pravnih, pedagoških, zdravstvenih in drugih ukrepov, ki jih država izvaja za večjo kakovost življenja družin in posameznih družinskih članov (MDDSZ, 2011).

Družinska politika v Republiki Sloveniji temelji na vključevanju celotne populacije oziroma usmerjenost k vsem družinam, na upoštevanju pluralnosti družinskih oblik in različnih potreb, ki iz tega izhajajo, na spoštovanju avtonomnosti družine in individualnosti njenih posameznih članov, na zaščiti otrokovih pravic v družini in družbi ter dajanju prednostnega mesta kakovosti življenja otrok, na zagotavljanju enakih možnosti obeh spolov, na vzpostavljanju raznovrstnih oblik storitev in na omogočanju, da družine izbirajo med različnimi možnostmi, na delnem prispevku družbe k stroškom za vzdrževanje otrok,

na dodatnem varstvu družin v specifičnih situacijah in stanjih, na celostnem, integralnem pristopu (MDDSZ, 2011).

Področje družine na MDDSZ skrbi za oblikovanje in izvajanje tistega dela družinske politike, ki se nanaša na zakonsko zvezo, na razmerja med starši in otroki, na posvojitve, rejništvo in skrbništvo. Ta del družinske politike ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. list. SRS, št. 15/1976), področje starševskega varstva in družinskih prejemkov ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur. list. RS, št. 97/2001). Leta 2002 je začel veljati tudi Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Ur. list. RS, št. 110/2002), s katerim se sistemsko ureja izvajanje rejniške dejavnosti. Če ostane otrok brez skrbi za preživljanje s strani enega od staršev, je zakonsko urejeno tudi izplačevanje nadomestil preživnin, kar ureja Zakon o javnem jamstvenem in preživninskem skladu RS (Ur. list. RS, št. 78/2006), kjer je ministrstvo pritožbeni organ (MDDSZ, 2011).

Temeljno podlago za delo področja predstavljajo poleg že omenjenih zakonov tudi mednarodni dokumenti, in sicer Konvencija OZN o otrokovih pravicah, Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic, Konvencija OZN o izterjavi preživninskih zahtevkov v tujini in Konvencija o varstvu otrok in sodelovanje pri meddržavnih posvojitvah. Poleg izvajanja navedenih zakonov ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve tudi pripravlja podzakonske akte in je drugostopenjski pritožbeni organ v zadevah, izdanih na podlagi teh zakonov (IRSSV, 2011).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je na osnovi Konvencije OZN o izterjavi preživninskih zahtevkov v tujini posredni organ v Republiki Sloveniji v postopkih izterjave neplačanih preživnin v primerih, ko bodisi preživninski zavezanec bodisi upravičenec živi v drugi državi.

Ministrstvo želi v izvedbo preventivnih in kurativnih programov vključevati tudi nevladni sektor, zato vsako leto izvedemo javni razpis za sofinanciranje programov s področja družine (MDDSZ, 2011).

2.4 SOCIALNA ZAŠČITA IN SOCIALNA VARNOST

Pojem socialna zaščita se je začel uporabljati v zadnjih desetletjih. Uporablja se kot najširši pojem oziroma sistem, ki obsega sisteme socialne varnosti, vključno s sistemi socialnih zavarovanj (zdravstveno, pokojninsko, invalidsko, zavarovanje za primer brezposelnosti, starševsko varstvo itd.) socialnih pomoči in drugih socialnih ugodnosti kot so npr. stanovanjske ugodnosti, subvencije predšolskega varstva, subvencije prehrane za otroke in mladino, davčne olajšave in podobno (Tominšek in Kopinšek, 2009, str. 18).

Poleg pravic iz sistemov socialne varnosti v sistem socialne zaščite sodijo še socialne pomoči. Ta pojem ne pomeni zgolj denarnih socialnih pomoči, ampak tudi vse dajatve v denarju ali naravi, ki so namenjene tistim posameznikom in družinam, za katere se v posebnem postopku ugotovi, da pomoč potrebujejo zaradi denarne ali osebne stiske.

2.5 SOCIALNI IZDATKI

Socialne izdatke definiramo kot javne izdatke za izobraževanje, zdravstveno zaščito, stanovanjsko oskrbo, pokojnine, nadomestila za brezposelnost ter druge oblike dohodkovnih nadomestil in socialnih storitev.

Nekoliko ožji pojem so izdatki za socialno zaščito: le-ti ne vključujejo javnih izdatkov za izobraževanje in javnih izdatkov za stanovanjsko oskrbo. Še ožji pojem so izdatki za socialno varnost, ki ne vključujejo ukrepov za aktivno politiko zaposlovanja in javnih izdatkov za stanovanjsko oskrbo. Sistemi socialne varnosti nudijo (Stanovnik, 2008, str. 29):

- preventivno in kurativno zdravstveno zaščito,
- nadomeščajo dohodek posameznika v primeru neprostoVOLjne delne ali popolne izgube dohodka,
- nudijo dodatni dohodek osebam, ki imajo družinske obveznosti.

Vrste transferjev iz državnega proračuna so: otroški dodatek, dodatek na nego otroka, dodatek na veliko družino, pomoč ob rojstvu otroka, starševski dodatek, rejnine, denarna socialna pomoč, denarna pomoč brezposelnim, starševsko nadomestilo, sredstva za varstvo duševno in telesno prizadetih, prejemki vojnih invalidov, vojnih veteranov, žrtev vojnega nasilja, republiške štipendije, Zoisove štipendije, Štipendije za brezposelne osebe, kadrovske štipendije (Setnikar et al., 2008).

2.6 OPREDELITEV DRUŽINSKE POLITIKE

S pojmom družinske politike v tem kontekstu razumemo strategijo in ukrepe, ki jih določen politični, administrativni sistem povzema na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, na zakonodajnem, institucionalnem in ekonomsko-socialnem področju. Gre za vse iniciative oziroma akcijske programe izvršilnih in zakonodajnih oblasti (Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike, 1993).

Družina predstavlja življenjsko skupnost staršev in otrok. Predstavlja primarni socialni prostor, ki daje optimalne možnosti za emocionalni in socialni razvoj otrok, obenem pa nosi tudi odgovornost za njihovo blaginjo. Poleg tega pa ima tudi pomembno vlogo pri ohranjanju kohezije družbe in kot pomembna proizvodna in potrošniška enota vpliva tudi na gospodarski razvoj družbe. Za družino štejemo tudi vse življenjske skupnosti otrok in odraslih oseb, ki trajno skrbijo zanje: stari starši in vnuki, rejniki in rejenci, skrbniki in otroci pod skrbništvom. Subjekt predlagane družinske politike pa predstavljajo poleg družin tudi pari oziroma žene, ki pričakujejo otroka (Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike, 1993).

S pojmom družinske politike torej označujemo celoto socialnih, ekonomskih, pravnih, pedagoških, zdravstvenih, fiskalnih in drugih ukrepov, ki jih določen politično-

administrativni sistem izvaja, da bi posredno ali neposredno vplival na življenjske pogoje družin oziroma njenih članov, njihov nastanek in razvoj.

V širšem smislu pa pomeni družinska politika tudi vključitev družinske dimenzije v socialno, kulturno, ekonomsko, urbanistično, ekološko in druge politike, pri katerih je družina posredni subjekt posameznih ukrepov. V okviru družinske politike je treba te ukrepe spreminjati, preučevati ter do določene mere tudi koordinirati (Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike, 1993).

3 PRIMERJAVA DRUŽINSKE POLITIKE MED IZBRANIMI DRŽAVAMI EU

3.1 SLOVENIJA

V Sloveniji starševsko varstvo in družinske prejemke ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur. list. RS, št. 97/2001).

3.1.1 ZAVAROVANJE ZA STARŠEVSKO VARSTVO IN PRAVICE, KI IZ TEGA IZHAJAJO

V nadaljevanju predstavljam najpogostejše pravice, ki izhajajo iz starševskega varstva:

Starševski dopust zajema različne vrste dopusta, vsem pa je skupno, da je to pravica do odsotnosti z dela zaradi poroda oziroma nege in varstva otroka tiste osebe, ki otroka dejansko neguje in varuje. Trajanje posamezne vrste starševskega dopusta je določeno v koledarskih dnevih. Vrste starševskega dopusta so: porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojiteljski dopust. Zavarovanec mora izpolnjevati pogoje, ki so napisani v Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, da mu pripada: v času porodniškega dopusta pravica do porodniškega nadomestila, v času očetovskega dopusta, pravica do očetovskega nadomestila, in sicer petnajst dni, ki jih mora izrabiti do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti, za ostalih petinsedemdeset dni pa očetu RS zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače, v času dopusta za nego in varstvo otroka ima pravico do nadomestila za nego in varstvo otroka in v času posvojiteljskega dopusta ima pravico do posvojiteljskega nadomestila (MDDSZ, 2011).

Porodniški dopust je dopust, namenjen pripravi na porod, negi in varstvu otroka takoj po porodu ter zaščiti materinega zdravja ob rojstvu otroka in po njem. Pravico do porodniškega dopusta ima mati otroka, pod določenimi pogoji pa tudi oče otroka ali druga oseba ali eden od starih staršev otroka. Porodniški dopust traja 105 dni. Mati mora nastopiti porodniški dopust 28 dni pred predvidenim datumom poroda, ki ga določi ginekolog. Oče ali druga oseba lahko uveljavlja pravico do porodniškega dopusta, če mati umre, zapusti otroka ali je po mnenju zdravnika trajno ali začasno nesposobna za delo (MDDSZ, 2011).

Očetovski dopust je namenjen očetom, da bi že v najnežnejši dobi otroka skupaj z mamo sodeloval pri negi in varstvu otroka. Oče ima pravico do očetovskega dopusta 90 koledarskih dni, pri čemer je prvih petnajst dni potrebno koristiti do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti, drugi petinsedemdeset pa do tretjega leta starosti otroka. Pravico do očetovskega dopusta ima samo oče in ni prenosljiva. Za petnajst dni dopusta

država očetu zagotavlja očetovsko nadomestilo, za drugih petinsedemdeset dni pa plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače (MDDSZ, 2011).

Dopust za nego in varstvo otroka je dopust, namenjen nadaljnji negi otroka, takoj po poteku porodniškega dopusta. Dopust traja dvesto šestdeset dni, pod določenimi pogoji pa se lahko tudi podaljša. Pravico do dopusta lahko koristi eden od staršev otroka, lahko pa tudi oba starša izmenično, če o tem skleneta pisni dogovor na centru za socialno delo in z njim seznanita delodajalca (MDDSZ, 2011).

Posvojiteljski dopust je namenjen enemu ali obema posvojiteljema z namenom, da se lahko v celoti posvetita otroku. Trajanje posvojiteljskega dopusta je odvisno od otroka, načeloma traja od sto dvajset do sto petdeset dni (MDDSZ, 2011).

Starševsko nadomestilo je nadomestilo plače oziroma osebni prejemek, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo. Vrste starševskega nadomestila so: porodniško nadomestilo, očetovsko nadomestilo, nadomestilo za nego in varstvo otroka in posvojiteljsko nadomestilo. V času prejemanja starševskega nadomestila je upravičenec obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovan, zavarovan za primer brezposelnosti in starševsko varstvo. Poleg tega pa je upravičenec zdravstveno zavarovan za primer bolezni in poškodbe izven dela, za plačilo zdravstvenih storitev, za povračilo potnih stroškov, pogrebnino in posmrtnino. Pravica do prejemanja starševskega nadomestila izključuje pravico do prejemanja drugih nadomestil. Višina nadomestila se določi na podlagi povprečne osnove (plače, bolniškega nadomestila, nadomestila za nego otroka, starševskega nadomestila, nadomestila za brezposelnost in denarne pomoči za čas brezposelnosti), od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo v obdobju zadnjih dvanajstih mesecev. Nadomestilo se izplačuje do petnajstega v mesecu na osebni račun (MDDSZ, 2011).

Pravico do dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva ima:

- eden od staršev, ki neguje in varuje otroka, in sicer do tretjega leta starosti otroka
- eden od staršev, ki neguje in varuje teže gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega otroka, in sicer tudi po tretjem letu starosti otroka, vendar največ do 18. leta starosti otroka;
- eden od staršev, ki neguje in varuje dva otroka do dopolnjenega šestega leta starosti mlajšega otroka (pravica se uporablja od 1. 1. 2007).

Delodajalec zagotavlja delavcu, ki ima to pravico, plačo, pridobljeno do dejanske delovne obveznosti, Republika Slovenija pa zagotavlja do polne delovne obveznosti plačilo prispevkov za socialno varnost (MDDSZ, 2011).

Pravica je namenjena enemu od staršev, ki preneha delovno razmerje s sporazumno razveljavitvijo ali odpovedjo pogodbe o zaposlitvi z njene strani, oziroma, če je na lastno zahtevo izbrisan iz registra brezposelnih oseb, zaradi nege ali varstva štirih ali več otrok.

Tisti od staršev, ki uveljavlja to pravico, ima pravico do plačila prispevkov za socialno varnost od minimalne plače do dopolnjenega desetega leta starosti najmlajšega otroka.

Za uveljavljanje te pravice mora stranka vložiti vlogo na pristojnem centru za socialno delo, kateri mora priložiti (MDDSZ, 2011):

- potrdilo vlagatelja in otrok, da so državljani RS in imajo skupno stalno prebivališče v RS,
- potrdilo Zavoda za zaposlovanje o prenehanju vodenja v evidenci brezposelnih oseb ali odpoved pogodbe o zaposlitvi,
- rojstne liste otrok,
- potrdilo, da otroci izpolnjujejo pogoje iz 70. člena ZSDP (potrdilo o šolanju) (MDDSZ, 2011).

3.1.2 DRUŽINSKI PREJEMKI

Temeljni cilji družinskih prejemkov so zagotavljanje blaginje otok in ekonomske trdnosti družin. V Sloveniji poznamo naslednje družinske prejemke (MDDSZ, 2011):

- starševski dodatek (mesečni prejemek, ki traja 365 dni od rojstva otroka),
- pomoč ob rojstvu otroka (enkratni prejemek),
- otroški dodatek (mesečni prejemek – za dobo enega leta – za otroke do 18. oziroma do 26. leta starosti),
- dodatek za veliko družino (enkratni letni prejemek za družine s tremi ali več otroki),
- dodatek za nego otroka (mesečni prejemek, dokler trajajo razlogi oziroma do otrokovega 18. oziroma 26. leta starosti),
- delno plačilo za izgubljeni dohodek (mesečni prejemek – dokler trajajo razlogi oziroma do otrokovega 18. leta starosti).

V nadaljevanju so družinski prejemki predstavljeni podrobneje.

Starševski dodatek je denarna pomoč staršem, kadar po rojstvu otroka niso upravičeni do starševskega nadomestila po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP, 58. člen). Pravica je namenjena brezposelnim osebam, osebam s statusom učenca, dijaka, študenta in drugim osebam, ki niso zavarovanci za starševsko varstvo. Oče ima v obdobju sedeminsedemdeset dni od rojstva otroka pravico pod enakimi pogoji kot mati, če mati zapusti otroka, trajno ali začasno po mnenju zdravnika ni sposobna za samostojno življenje in delo, če umre. V tem primeru se pravica skrajša za toliko dni, kolikor dni je mati to pravico že izrabila (ZSDP, 61. člen).

Po sedeminsedemdesetem dnevu od rojstva otroka pa ima pravico do starševskega dodatka smiselno pod enakimi pogoji eden od staršev, o čemer se starša pisno dogovorita že pred uveljavljanjem pravice do starševskega dodatka. Pravica do starševskega dodatka v polnem obsegu traja 365 dni od rojstva otroka. Starši, ki prejemajo pokojnino, lahko izbirajo med prejetjem starševskega dodatka ali pokojnine. Uvedba upravičenosti do starševskega dodatka za vse osebe, ki niso upravičene do starševskega nadomestila, je

imela leta 1994 za posledico 40 % povečanje števila prejemnikov. Celotni izdatki v zvezi z materinstvom so se zaradi tega povečali za 3 %, izdatki za nezavarovane starše pa kar 28-krat, ker se je poleg povečanja števila prejemkov bistveno povečala tudi višina prejema. Število prejemnikov starševskega dodatka je sledilo upadanju števila rojstev v Sloveniji (Stropnik, 2005). Stropnikova nadaljuje, da so v devetdesetih letih sredstva za starševski dodatek predstavljala 0,02 % BDP-ja, nato pa so padla na 0,01 %. Absolutni znesek se je povečal v letu 2002 in še zlasti v letu 2003 zaradi prehoda na višje zneske dodatka. Tisti, ki so pridobili pravico pred spremembo zakona, so dobivali nižji znesek dodatka.

Pomoč ob rojstvu otroka je enkratni denarni prejemek, namenjen nakupu opreme za novorojenca. Namesto denarja je mogoče v enaki vrednosti izbrati opremo za novorojenca v obliki zavitka (ZSDP, 63. člen). Pomoč ob rojstvu otroka je univerzalna pravica, izkazala se je kot kakovostna in potrebna pomoč, saj so stroški družine ob rojstvu otroka bistveno večji (Macura, 2009). Izbirati je mogoče med tremi različnimi zavitki (A, B in E). E-zavitek je elektronski zavitek, ki ga je mogoče naročiti preko spletne trgovine, kjer se ga poljubno sestavi iz izdelkov, ki sestavljajo zavitka A in B. Zavitke si je mogoče ogledati tudi na centrih za socialno delo, kjer to pravico tudi uveljavljate, oziroma v materinskih šolah. Izdelki v zavitku so kupljeni po nabavnih cenah, brez marže, izdelke, ki so v zavitku, so izbrali strokovnjaki, ki vedo, kaj je najboljšo za otroka, izdelki so narejeni iz kakovostnih materialov in ustrezajo vsem standardom, izdelki v zavitkih so enostavni za uporabo in vzdrževanje. Pravico do zavitka ima vsak otrok, katerega mati ali oče imata stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Pomoč ob rojstvu otroka od 1. julija 2010 znaša 279,42 evrov. Znesek se usklajuje dvakrat letno z indeksom rasti cen življenjskih potrebščin. Večina staršev se ob rojstvu otroka odloči za denarni prejemek, v letu 2010 se je le 6,12 % staršev odločilo za zavitek (MDDSZ, 2011). Glavni razlog za odločitev za denarno pomoč je socialna konotacija in manjvrednostno opredeljevanje do izdelkov iz zavitka.

Otroški dodatek je dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka, kadar dohodek na družinskega člana ne presega 99 % povprečne plače v Republiki Sloveniji v preteklem koledarskem letu oziroma v predpreteklem koledarskem letu, če se otroški dodatek uveljavlja v mesecu januarju, februarju ali marcu. Pravico do otroškega dodatka ima eden od staršev oziroma druga oseba za otroka s prijavljenim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ali otrok, starejši od 18 let, ki je brez staršev ali ne živi s starši v skupnem gospodinjstvu, če tako na podlagi okoliščin odloči center za socialno delo, in sicer, če ima prijavljeno prebivališče v Republiki Sloveniji in izpolnjuje druge pogoje, določene z zakonom (ZSDP, 67. člen).

Otroški dodatek je pravica, ki temelji na principu preverjene potrebe, merila za upravičenost do te pravice do dohodkovne narave. Višina otroškega dodatka je različna, odvisna je od dohodkovnega razreda, v katerega se otrok uvršča. Razlike med dohodkovnimi razredi so velike. V Sloveniji poznamo osem dohodkovnih razredov za pridobitev otroškega dodatka. Za skupni dohodek družine se šteje vsota vseh bruto dohodkov vseh družinskih članov za isto koledarsko leto (plače, pokojnine, avtorski

honorarji, štipendije, nadomestila za brezposelnost, starševski dodatek, dediščine, darila, odškodnine pri nezgodnem zavarovanju itd). (MDDSZ, 2011).

Tabela 1: Zneski otroškega dodatka glede na dohodkovni razred družine, ki veljajo od julija 2010

Dohodek na družinskega člana v % povprečne plače RS	1. otrok v EUR	2. otrok v EUR	3. in naslednji otrok v EUR
do 15 % do 224,23 EUR	114,31	125,73	137,18
nad 15 % do 25 % nad 224,23 EUR do 373,72 EUR	97,73	108,04	118,28
nad 25 % do 30 % nad 373,72 EUR do 448,46 EUR	74,48	83,25	91,98
nad 30 % do 35 % nad 448,46 EUR do 523,21 EUR	58,75	67,03	75,47
nad 35 % do 45 % nad 523,21 EUR do 672,70 EUR	48,04	56,06	64,03
nad 45 % do 55 % nad 672,70 EUR do 822,16 EUR	30,44	38,10	45,71
nad 55% do 75% nad 822,16 EUR do 1.121,16 EUR	22,83	30,44	38,10
nad 75 % do 99 % nad 1121,16 EUR do 1.479,93 EUR	19,88	27,50	35,11

Vir: MDDSZ (2011).

Višina otroškega dodatka za posameznega otroka se usklajuje dvakrat letno, in sicer prvič v juliju za obdobje januar – junij z rastjo cen življenjskih potrebščin, in drugič v januarju za obdobje junij – december z rastjo cen življenjskih potrebščin po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije. Pravica do otroškega dodatka se uveljavlja na centru za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na otrokovo stalno prebivališče. Pravica se lahko uveljavlja od dopolnjenega osemnajstega otrokovega rojstnega dneva, oziroma lahko tudi kasneje do dopolnjenega šestindvajsetega leta starosti, če se otrok šola in ima status učenca, dijaka, študenta ali vajenca (MSDP, 70. člen).

Za uveljavljanje pravice do otroškega dodatka se dogovorita starša med seboj. Če se starša ne moreta dogovoriti, o tem določi center za socialno delo in pri tem upošteva koristi otroka. Pravico do otroškega dodatka lahko uveljavlja tudi otrok sam, če je starejši od osemnajst let in ne živi s starši v skupnem gospodinjstvu. Starši so o vseh spremembah dolžni obvestiti center za socialno delo, in sicer v osmih dneh od dne, ko je sprememba nastala. Pravica do otroškega dodatka preneha s prvim dnem naslednjega meseca, ko niso več izpolnjeni pogoji za pridobivanje.

V praksi se opaža, da se družina opredeli za skupnost po potrebi. Pri uveljavljanju otroškega dodatka vse več vlagateljic navaja, da so matere samohranilke. Na vlogo

vpišejo določeno višino preživitve za otroka, ki je bistveno ugodnejša pri uvrstitvi dohodka družine v višji razred. Pri uveljavljanju starševskega dopusta in nadomestila pa se ista življenjska skupnost opredeli kot družina, kjer partner izkoristi pravico do očetovskega dopusta in nadomestila. Ker je v Sloveniji vse več otrok, ki se rodijo v izvenzakonski zvezi, bodo takšna izigravanja prejemkov sorazmerno naraščala s številom rojstev (Lazar, 2010).

Stropnikova (2005) meni, da nelogična razmerja med otroškimi dodatki in minimalnim dohodkom za otroka predstavljajo največji problem v zvezi z družinskimi prejemki v Sloveniji. Celotno najnižji otroški dodatek presega četrtnino minimalnega dohodka na otroka. Vsota otroških dodatkov za tri otroke pa je enaka minimalni plači. Naslednji problem predstavlja dejstvo, da se pri ugotavljanju upravičenosti šteje večina socialnih prejemkov, vključno s štipendijami. Na vlogo za otroški dodatek se vpišejo tudi dohodki, zasluženi preko študentskega dela. Starši se s tem ne strinjajo, ker se jim zdi primernejše, da njihovi otroci med počitnicami delajo, kot da bi posedali po lokalih. Namesto da bi država take dijake nagradila za njihovo pridnost, jih kaznuje z manjšim otroškim dodatkom.

Dodatek za veliko družino je letni prejemek, ki je namenjen družinam s tremi ali več otroki, ki so mlajši od 18 let oziroma 26 let, če se šolajo in imajo status učenca, dijaka, vajenca ali študenta. Pravico do dodatka za veliko družino ima eden od staršev, pod pogojem, da ima eden od staršev in otroci skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Pravico ima tudi eden od polnoletnih otrok, kadar trije ali več otrok iz iste družine živijo brez staršev (ZSDP, 76. in 77. člen). Dodatek za družino s tremi otroki od 1. julija 2010 znaša 391,60 evrov, za družino s štirimi ali več otroki pa 477,56 evrov. Višina se uskladi dvakrat letno z rastjo cen življenjskih potrebščin. Dodatek za veliko družino se izplača v enkratnem znesku. Pravica se uveljavlja pri centru za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na stalno prebivališče družine. Dodatek je bil uveden leta 2002 in je bil prvotno uveden kot nadomestilo za nekdanjo olajšavo pri nakupu avtomobila za veliko družino. Zanj se je takrat namenilo 0,01 % BDP-ja, toda v letu 2003 se je delež transferja BDP podvojil in bo še naraščal zaradi postopne uveljavitve določene ravni prejemka v obdobju 2002–2004 (Stropnik, 2005).

Dodatek za nego otroka je pravica, ki jo lahko uveljavlja eden od staršev za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo. Do dodatka je upravičen, dokler trajajo razlogi, oziroma do otrokovega osemnajstega leta starosti. Pravica se uveljavlja na podlagi mnenja zdravniške komisije. Dodatek za nego otroka je mesečni prejemek, ki od 1. julija 2010 znaša 100,57 evra, za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju in težko gibalno oviranega otroka pa 201,21 evra (ZSDP, 80. člen).

Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka. Eden od staršev, ki ima stalno bivališče v Republiki Sloveniji, v tem primeru prejema nadomestilo plače v višini minimalne plače (v primeru 4-urnega delavnika nadomestilo plače v višini

polovične minimalne plače), po zakonu pa mu pripada tudi dodatek za nego otroka in najverjetneje tudi otroški dodatek (ZSDP, 84. člen). Pravica za delno plačilo za izgubljeni dohodek je začela veljati januarja 2003. Vlogo za pridobitev kandidati za upravičenca vložijo na center za socialno delo, kjer ima otrok stalno bivališče, z vso potrebno dokumentacijo.

3.2 NEMČIJA

Nemška družinska politika je usmerjena v trajnostno družinsko politiko, ki poleg dobrega finančnega življenja in visoke kakovosti življenja omogoča odzivno otroško varstvo in družini prijazne delovne razmere, ki so pomembne za usklajevanje družinskega in poklicnega življenja. Zdajšnja družinska politika Nemčije je uspešna, saj se vse več mladih odloča za otroke (Guerrina, 2005).

Podjetja imajo prav tako koristi od kvalitetne družinske politike, poleg tega pa tudi sama izvajajo družinam prijazno kadrovske politiko. Zaposleni, ki so se pri usklajevanju poklicnega in družinskega življenja pripravljani prej vrniti s starševskega dopusta, lahko v službi manjkajo bolj pogosto, sicer pa opravljajo manj stresno delo in so še dodatno motivirani s strani podjetja. Poleg vseh koristi delodajalcev do družin je cilj vsakega delodajalca pridobiti čim bolj usposobljene in izobražene delavce in jih tudi obdržati, ne glede na to, koliko otrok šteje njihova družina (BMFSFJ, 2011).

Nemčija izvaja veliko nacionalnih programov, ki pomagajo delodajalcem in družinam, da lahko uspešno usklajujejo združljivost med delom v podjetju in v družini.

Programi so (MBFSFJ, 2011):

- **Družina prijaznejšega delovnega časa:** mladim družinam je zelo pomembno, da lahko dobro združijo delovne uspešnosti, poleg tega pa jim ostane še dovolj časa za družinske obveznosti. Družina prijaznega delovnega časa je program, ki ga nemško ministrstvo pripravlja skupaj z nemško industrijo oziroma gospodarstvom. Pripravljajo modele, ki so prilagodljivi in prijazni do družin. Delodajalci morajo biti pripravljani motivirati matere in očete, če želijo, jim morajo zagotoviti več delovnega časa in več možnosti za kariero in napredovanje, če pa je njihova želja, da bi imeli več časa za družino, pa jim morajo zagotoviti več prostega delovnega časa.
- **Dejavniki družinskega uspeha:** ministrstvo za družinske zadeve skupaj z industrijskimi združenji, sindikati in vsemi ostalimi ustanovami želi zagotoviti, da čim več podjetij daje prednost družinam in jih pri tem podpira. Cilj tega programa je, da nemška družina postane prijazna blagovna znamka nemškega gospodarstva.
- **Podjetja podpirajo financiranje otroškega varstva:** program Družba podpira varstvo otrok ter ministrstvo za družino, podpirajo financiranje iz Evropskega socialnega sklada (ESS), odpirajo nova mesta za varstvo otrok.
- **Program delo in družina:** bil je razvit na pobudo in v imenu Hertie fundacije. Je orodje za upravljanje in spodbujanje k družinam usmerjene kadrovske politike v

podjetjih, ki obravnavajo ne samo obstoječe dejavnosti, temveč tudi pokaže potencial za razvoj in zagotovi nadaljnjo pomoč (BMFSFJ, 2011).

3.2.1 STORITVE IN PODPORA

Slogan nemške države v družinski politiki je »Kdor ima otroke, si zasluži podporo države«. Vlada se opira na družinsko politiko, ki krepi socialno kohezijo. Z družinsko politiko bo poudarek v podporah in pomočeh družinam. Družine so se na pomoč družinskih dajatev zelo dobro odzvale v različnih življenjskih situacijah. Tako raznolike kot so družine, toliko raznolikih storitev tudi potrebujejo.

Nemčija se zavzema tudi za druge oblike pomoči družinam, ne samo finančnih.

Obstaja vrsta drugih podpornih storitev in aktivnosti za družine, svetovanje staršem, počitniška stanovanja družinam itd (Hantrais in Letablier, 1996).

Družine morajo imeti dobre pogoje za uspešno družinsko življenje. Med ključne pogoje spadajo dobro usmerjene storitve, dobra infrastruktura in čas. Od leta 2005 dalje se je obseg storitev družinam znatno povečal, in sicer za približno pet odstotkov. Rast je predvsem posledica dodatnih stroškov, povezanih s širitvijo otroškega varstva.

Svetovalna podpora družinam, ali zbirka elektronsko urejenih naslovov za pomoč družinam, je ena od družinskih pomoči, namenjena družinam z otroki, kjer so navedeni vsi spletni naslovi, kjer lahko nemške družine poiščejo pomoč v stiski.

Dajatve, povezane z materinstvom, krije zdravstveno zavarovanje v času pred porodom in po porodu. Ta dodatek krijejo zdravstvene zavarovalnice le ženskam, ki so prostovoljno ali obvezno zavarovani člani in so upravičene do plačila nadomestila za bolniško odsotnost. Poleg tega pa morajo biti izpolnjeni tudi naslednji pogoji (BMFSFJ, 2011):

- ženska mora biti zaposlena ali prijavljena na zavodu za zaposlovanje,
- če njen delodajalec dovoljeno odpove delovno razmerje med nosečnostjo,
- če se delovno razmerje začne šele po začetku obdobja porodniškega dopusta oziroma zaščite nosečnice, je nosečnica upravičena do nadomestila za porodniški dopust od začetka zaposlitve, če na začetku zaposlitve nosečnica ni bila članica nobenega javnega zdravstvenega zavarovanja,
- ob objavi materinstva so nosečnice v vsakem delovnem razmerju zavarovane v javnem zdravstvenem zavarovanju in upravičene do nadomestila za bolniško odsotnost ter do porodniškega nadomestila.

Višina nadomestila za porodniški dopust je znesek dajatev za materinstvo v skladu z zakonodajo, vendar se odštejejo odbitki povprečne zajamčene mesečne plače v zadnjih treh koledarskih mesecih. To nadomestilo ne sme biti manjše kot 13 € na dan. Če je povprečni dnevni neto znesek 13 € (neto mesečna plača 390 €), je delodajalec dolžan plačati razliko kot subvencijo do porodniškega dopusta (BMFSFJ, 2011).

Otroški dodatek je nadomestilo, ki se izplačuje pri plači. Znesek se določi glede na število otrok (BMFSFJ, 2011):

- nadomestilo za prvega in drugega otroka, mesečno 184 €,
- nadomestilo za tretjega otroka, mesečno 190 €,
- za četrtega in vsakega nadaljnjega otroka, mesečno 215 €.

Otroški dodatek pripada (BMFSFJ, 2011):

- vsem otrokom do 18. leta starosti,
- otrokom, ki se izobražujejo, do 25. leta starosti,
- za brezposelne otroke do 21. leta starosti.

Otroški dodatek oziroma nadomestilo se izplača na bančni račun tisti osebi, ki je zadolžena oziroma pristojna za otrokovo skrb. Ko otrok živi z obema staršema skupaj, se lahko starša odločita, kateri izmed njiju bo prejemal otroški dodatek.

Trenutno se v Nemčiji izplačuje otroški dodatek približno 18 milijonom otrokom. Nemčija ima torej družinsko politiko naravnano tako, da je družina najbolj pomembna »politična sila« v Nemčiji. V nedavni raziskavi pa je kar 87 % vprašanih menilo oziroma potrdilo, da je tak način vodenja države, oziroma usmerjanje davkoplačevalskega denarja, koristen oziroma pravilen. Odziv na raziskavo je bil velik in je dobil veliko podpore, vprašani pa menijo, da je namen otroškega dodatka pomemben za celotno družbo, ne le za posamezne družine. Prav tako je zelo pomemben podatek, da imajo v Nemčiji korist tudi starši, ki so premožnejši, in sicer imajo koristi od davčnih olajšav za otroke. Nemčija namenja posebno podporo tudi staršem, ki imajo tri ali več otrok, kajti menijo, da je mati, ki je toliko časa odsotna z dela, težje zaposljiva oziroma je njena vrnitev na delo težja kot moževa oziroma očetova.

S povečanim številom otrok v Nemčiji so se povečali tudi fiksni stroški v proračunu. Z otroškimi dodatki pa lahko nemška gospodinjstva glede na tip družine pridobijo od 6–10 % gospodinjskih dohodkov. Nemška vlada torej skrbi za izboljšave na področju družinske politike, predvsem v korist otrok, podpira večanje družin in družine z več otroki, predvsem pa nemška vlada želi družine, ki imajo otroke, obvarovati, izogniti tveganju revščine (BMFSFJ, 2011).

Od 1. januarja 2007 starši lahko dobivajo otroški dodatek za odrasle otroke, ki so postali invalidni pred 25 letom starosti in starši nimajo dovolj finančnih sredstev za preživetje, zato za svojega invalidnega otroka dobivajo otroški dodatek in davčne olajšave.

Pred 1. januarjem 2007 so bili starši in otroci upravičeni do otroškega dodatka za invalidnost svojega otroka, če se je le-ta zgodila pred 27 letom otrokovega življenja (BMFSFJ, 2011).

Ne samo biološki starši, tudi drugi člani družine lahko prejemajo otroški dodatek.

Pogoji, ki jih mora drugi član družine izpolnjevati, so (BMFSFJ, 2011):

- da je poročen z enim biološkim staršem,
- da živi v istem gospodinjstvu kot pastorek,

- da se je eden od staršev, ki ima skrbništvo za svojega otroka, otroškemu dodatku odpovedal v pisni obliki, kljub njegovi pravni prednosti za upravičenost do otroškega dodatka.

Dodatek za vzgojo je družinski prejemek, katerega višina zavisi od dohodka družine. Do njega so upravičeni starši, ki skrbijo za otroke od dveh let starosti in niso zaposleni več kot 30 ur tedensko. Mesečno znaša dodatek največ 300 €. Ta znesek pripada staršema prvih šest mesecev po otrokovem rojstvu, če neto dohodek ne presega 30.000 € za par z dvema otrokoma ali 23.000 € za starša samohranilca. Za vsakega naslednjega otroka se cenzus poveča za 3.140 €. Starši, ki so upravičeni do dveletnega prejemanja tega dodatka, lahko izbirajo med možnostjo, da dodatek prejema eno leto (namesto 300 € mesečno jim pripada 450 € mesečno) (BMFSFJ, 2011).

Dodatek za otroke je družinski ukrep, s katerim se želi država bojevati proti revščini otrok, zato so do mesečnega zneska 140,00 € upravičeni starši, ki lahko s svojimi dohodki krijejo stroške zase, ne pa tudi za svoje otroke (BMFSFJ, 2011).

3.2.2 POMOČ OTROKOM PRI NJIHOVEM IZOBRAŽEVANJU

Nemčija je s IV. reformo uvedla tudi pomoč otrokom pri njihovem izobraževanju ter drugih storitvah, ki otroke vključujejo v družbeno in kulturno življenje, tudi če njihovi starši nimajo dovolj denarja za take aktivnosti. Reforma velja od 1. januarja 2011 in skupaj že 2,5 milijona otrok koristi nove storitve, ki jim omogočajo boljšo družbeno in kulturno življenje v skupnosti.

Storitve lahko koristijo ne samo otroci staršev, ki prejema nadomestilo za brezposelnost (niso zaposleni) in socialno pomoč, pač pa po prizadevanjih ministrice za družino Kristine Schroeder tudi 460.000 otrok staršev, ki prejema otroški dodatek ali stanovanjski dodatek. Ti starši morajo na pristojni organ podati zahtevek o koriščenju storitev za svojega otroka (BMFSFJ, 2011).

Otroci iz socialno šibkejših družin imajo sedaj priložnost, da se naučijo igrati glasbeni inštrument, začnejo trenirati nogomet, se včlanijo v kakšen športni klub, prav tako lahko obiskujejo muzeje, gledališča, izobraževalne programe itd (BMFSFJ, 2011).

Paketi in storitve za otroke so (BMFSFJ, 2011):

- osebne potrebščine, ki jih učenec potrebuje za obisk pouka,
- prevoz učencev v šolo,
- subvencije za pomoč pri učenju,
- šolski izleti,
- dan šol in vrtcev, namenjen tovrstnim izobraževanjem in vključevanju socialno šibkejših otrok v razredne skupnosti,
- sodelovanje v družbenem in kulturnem življenju v skupnosti,
- subvencije oziroma brezplačna kosila in malice v šolah in vrtcih.

Država lahko te prejemke, ki so namenjeni otroku pri vključevanju v družbeno in kulturno okolje, izplača v obliki zagotavljanja storitev ali v denarju. Namen teh prispevkov je zagotoviti individualen razvoj otroka. Otrok se v aktivnosti vključi lahko v celotni Nemčiji, vendar je edini pogoj za sprejetje v skupino število otrok, ki že sodelujejo v skupini. Preveč otrok v skupini ne bi imelo nobenega učinka na otroka (BMFSFJ, 2011).

Študenti splošnih ali poklicnih šol, katerih starši so brezposelni ali odvisni od socialne pomoči, ali njihovi otroci prejemajo otroški dodatek, so od avgusta 2009 dalje upravičeni do dodatne pomoči za šolske potrebščine v obliki pavšalnega zneska v višini 100 €. Namen zneska je pomoč pri nakupu osnovnih šolskih potrebščin. Ta znesek oziroma paket je v pomoč mnogim staršem, da lahko njihovi otroci uspešno pričnejo novo šolsko leto. Starši morajo ob nakupu potrebščin oziroma ob porabi sredstev pri ponudniku storitev pridobiti potrdilo, ki ga morajo dostaviti pristojnemu organu, in ki potrjuje, zakaj se je znesek dejansko porabil (BMFSFJ, 2011).

3.2.3 SISTEM OTROŠKEGA VARSTVA

Sistem otroškega varstva je v Nemčiji skupna odgovornost lokalnih skupnosti in zveznih držav. Te naj bi poskrbele za dovolj kapacitet, a je v zakonu eksplicitno zahtevano le delno (štiri ure dnevno) varstvo za otroke med tretjim in šestim letom starosti, kar ne ustreza tistim, ki so zaposleni za polni delovni čas. V letu 2004 je stopil v veljavo zvezni zakon, ki določa, da morajo lokalne skupnosti zagotoviti varstvo otrokom do tretjega leta starosti, kadar sta oba starša polno zaposlena (BMFSFJ, 2011).

Storitve otroškega varstva so v pristojnosti lokalnih skupnosti pa tudi cerkvenih in ostalih neprofitnih organizacij, velik delež storitev je podprt z javnimi sredstvi. Po nekaterih podatkih znaša delež prispevkov za starše za javno otroško varstvo do 30 %, znesek se določi glede na družinske dohodke. Slabost nemškega sistema je, da potrebe po javnem sofinanciranju otroškega varstva močno presegajo ponudbo, predvsem za otroke do tretjega leta starosti (BMFSFJ, 2011).

Delavec, ki skrbi za svojega otroka, ima do konca tretjega leta otrokove starosti zakonsko pravico do starševskega dopusta. Pravico do dopusta pridobi delavec s soglasjem delodajalca. Med dopustom ima delavec zaščiteno delovno mesto. Ta zaščita se prične z uporabo starševskega dopusta, vendar ne prej kot osem tednov pred začetkom. V izrednih primerih nadzorni organ izda obvestilo, ki se ga mora držati delodajalec, in spremeni ustaljena pravila.

Rok za registracijo oziroma rok za oddajo vloge za pridobitev starševskega dopusta je sedem tednov pred začetkom starševstva, iz tehtnih razlogov je čas za reševanje vloge oziroma postopek za pridobitev starševskega dopusta bistveno krajši. Če prijava v roku sedmih tednov ni popolna, se rok veljave premakne na dan, ko vlagatelj postane oče ali mati. S pričetkom koriščenja starševskega dopusta se hkrati določi trajanje dopusta,

katerega je treba izkoristiti pred iztekom dveh let starosti otroka. Med staršema lahko poteka dogovor, in sicer eden od staršev lahko koristi dopust za prvo leto starosti otroka, drugi pa za drugo leto starosti otroka, Podaljšanje dopusta po preteku dveh let je možno, vendar le s pridobljenim soglasjem delodajalca. Če sta zaposlena oba starša, se med seboj dogovorita, kdo od njiju bo podal vlogo za koriščenje starševskega dopusta. Če se med koriščenjem starševskega dopusta ugotovijo kršitve le-tega, lahko pravica do starševskega dopusta preneha. Tisti, ki se odloči, da bo koristil starševski dopust, ima skrajšan tedenski delovni čas na 30 ur.

V družbah z več kot 15 zaposlenimi imajo delavci oziroma starši pravico do dela s krajšim delovnim časom v času starševskega dopusta, če:

- na delovnem mestu v času starševskega dopusta ni nujnih operativnih nalog,
- če je delavec ali delavka v podjetju zaposlena najmanj šest mesecev,
- če je bil delodajalec z zahtevkom o dodelitvi starševskega dopusta sedem tednov prej tudi obveščen.

Po izteku starševskega dopusta imajo starši pravico, da se normalno vrnejo na svoje prejšnje delovno mesto, z enakim obsegom ur, preden so odšli na starševski dopust. Njihovo delo mora biti enakovredno delu, ki so ga opravljali pred nastopom starševskega dopusta (BMFSFJ, 2011).

Pravico do starševskega dopusta za posvojenega otroka ima posvojitelj otroka, če je posvojen otrok mlajši od osmih let in posvojitelj trenutno ni na starševskem dopustu, ter posvojitelj vsega skupaj še ni izkoristil tri leta starševskega dopusta, lahko zaprosi za starševski dopust za posvojenega otroka. Posvojitelj za posvojenega otroka lahko zaprosi za dvanajst mesecev starševskega dopusta, pravico za oddajo vloge ima do konca dopolnjenega osmega leta starosti posvojenega otroka, vendar se mora s tem strinjati njegov delodajalec (BMFSFJ, 2011).

Starši lahko zaprosijo za starševski dopust za svojega otroka, ki je vključen v poklicno izobraževanje (BMFSFJ, 2011).

Nemčija družinam namenja podporo tudi v obliki stanovanjskega dodatka, kajti menijo, da je potrebno otroke in družine zaščititi pred revščino. Stanovanjske ugodnosti koristi okoli 60 % Nemcev. Družina pa povprečno prejme okoli 140 € mesečno. Stanovanjski dodatek je namenjen za pomoč pri plačevanju najemnine in ogrevanja stanovanja, in sicer pavšalno 0,50 € na kvadratni meter stanovanja. Analize kažejo, da stanovanjski dodatek pomaga bolj dostojno živeti 800 000 gospodinjtvom in 300 000 upokojevcem. Zelo pomembno pa je dejstvo, da uporaba stanovanjskega dodatka ne izključuje koriščenje otroških dodatkov in socialne pomoči (BMFSFJ, 2011).

Nemška družinska politika namenja subvencije počitnic za vso družino. Prednost pri izbiri med prijavljenimi imajo velike družine, družine s hendikepiranimi otroki, enostarševske družine in tiste z nižjimi dodatki (BMFSFJ, 2011).

3.3 FRANCIJA

Družinski prejemki se v Franciji delijo na (Evropska komisija, 2010):

- pomoč za otroka v zgodnji starosti (porodniška subvencija, pomoč ob rojstvu ali posvojitvi otroka, osnovno nadomestilo, dodatek za varstvo po izbiri staršev in dodatek za dejavnost po izbiri staršev),
- družinski dodatki v pravem pomenu besede,
- stanovanjski dodatek,
- dodatek za posebno izobraževanje,
- dodatek za pomoč družinam,
- dodatek za šolske potrebščine,
- dodatek za starše samohranilce,
- dodatek za prisotnost staršev.

3.3.1 POMOČI ZA OTROKA V OTROKOVI ZGODNJI STAROSTI

Porodniška subvencija je enkratna premija ob rojstvu otroka. Oče in mati sta upravičena do premije v pozni nosečnosti matere, njen namen pa je finančno pomagati družini ob prihodu novega družinskega člana ter soočenje s stroški, ki so povezani z rojstvom otroka in njegovim vzdrževanjem. Pogoji za pridobitev porodniške subvencije: da mora biti oseba za pridobitev porodniške subvencije noseča, mati, ki uveljavlja pravico do porodniške subvencije pa mora ob uveljavitvi predložiti potrdilo zdravnika ginekologa. Merilo za pridobitev porodniške subvencije je višina dohodka, ki ga zaslužita oče in mati, ki uveljavljata pravico do porodniške subvencije. Družine se za uveljavitev subvencije prijavijo med nosečnostjo tako, da pošljejo potrdilo o nosečnosti v sklad za družinske dodatke (CAF, 2011).

Upravičenec lahko poda izjavo o nosečnosti z zdravniškim potrdilom preko spleta, kjer se nahaja tudi spletni obrazec za oddajo vloge. Znesek neto premije ob rojstvu znaša 903,07 € (za leto 2011). Premija se izplača le enkrat za vsakega rojenega otroka, in sicer v sedmem mesecu nosečnosti matere (CAF, 2011).

Premija ob posvojitvi otroka je premija, ki pripada posvojiteljem ob posvojitvi otroka. Njen namen je zmanjšati stroške posvojitve in otrokovega vzdrževanja. Posvojeni otrok, za katerega se uveljavlja pravica do premije, mora biti mlajši od 20 let, istovetnost za pridobitev premije pa mora potrditi socialna služba, kjer so bili pristojni za dodeljevanje tega otroka v rejništvo. Za pridobitev premije se je potrebno obrniti na sklad za družinske dajatve. Pridobitev premije je pogojena z dokazom o sprejetju otroka v družino. Zahtevek za pridobitev premije se sprejme ali zavrne v mesecu po prihodu otroka v rejništvo, ob predpostavki, da je družina oddala vlogo za njeno pridobitev (CAF, 2011).

Osnovno nadomestilo je nadomestilo, namenjeno družinam, ki so socialno šibke, in sicer z namenom zadovoljitve otrokovih potreb in kritja osnovnih stroškov njegovega

vzdrževanja. Za pridobitev osnovnega nadomestila lahko zaprosijo socialno šibkejšo družino, katerih otroci ne presegajo starost treh let. Do nadomestila so upravičeni tudi rejniki, saj lahko takoj, ko dobijo otroka v svojo družino, zaprosijo za nadomestilo, starostna omejitev za rejniške otroke ne velja. Če rejniška družina ne zaprosi za nadomestilo, se le-ta potem izplača avtomatično. Otroku, katerega družina zaprosi za osnovno nadomestilo, mora opraviti vse obvezne zdravniške preglede, ki jih morajo opravljati otroci do šestega leta starosti. Po rojstvu otroka starši za uveljavitev nadomestila podajo vlogo na Sklad za družinske zadeve, zraven pa morajo obvezno priložiti fotokopijo družinske knjižice ali fotokopijo rojstnega lista otroka. Znesek nadomestila je 180,62 € neto mesečno. Ob rojstvu otroka se prvi mesec znesek izplača proporcionalno, glede na dan rojstva (primer: če je otrok rojen 20. v mesecu, in je do konca meseca ostalo še 11 dni, je družina upravičena do 11 dni nakazila nadomestila). Osnovno nadomestilo se izplačuje do zadnjega dne koledarskega meseca, v katerem otrok dopolni starost tri leta. V primeru več rojstev, posvojitve ali rejništva imajo prejemniki pravico do več nadomestil. Pravico do osnovnega nadomestila imajo tudi starši mrtvorojenih ali pokojnih otrok, in sicer štiri mesece po rojstvu mrtvega otroka ali smrti otroka. Starši v tem primeru istovetnost dokazujejo z rojstnim ali smrtnim listom ali kopijo družinske knjižice, ki dokazuje, da je bil otrok njihov (Samson, Van Niekerk, Mac Quene, 2006).

Nadomestilo za varstvo je nadomestilo, namenjeno za zagotavljanje storitev za majhne otroke, ko eden od staršev zmanjša ali celo preneha delovno razmerje, za skrb otroka. Pravico do nadomestila za varstvo ima vsakdo, ki ima vsaj enega otroka, mlajšega od treh let, ali posvojenega otroka oziroma otroka v rejništvu, in če opusti ali zmanjša svojo delovno obveznost. Prejemnik je upravičen do nadomestila, če ima izpolnjene naslednje pogoje: najmanj dve leti prispevka za pokojninsko zavarovanje (neprekinjeno ali s prekinitvami): v dveh letih pred rojstvom otroka za enega otroka, v štirih letih pred rojstvom otrok za dva otroke, v petih letih za tri otroke ali več. Oseba, ki ima enega otroka, je upravičena do izplačila nadomestila za največ šest mesecev od meseca rojstva otroka ali posvojitve otroka ali sprejetja otroka v rejništvo, za obdobje šestih mesecev ob koncu porodniškega dopusta ali očetovskega dopusta. Če ima oseba dva vzdrževana otroke, se nadomestilo izplačuje do dopolnjenega tretjega rojstnega dne otroka (ali do dopolnjenega šestega leta otrok v primeru trojčkov). Nadomestilo ni združljivo z nadomestili, kot so: porodniški dopust, očetovski dopust, bolniška odsotnost, invalidnost, odsotnost z dela zaradi prometne nesreče (CAF, 2011).

Dodatek za svobodno izbiro je nadomestilo, ki je dodeljeno staršem, ki imajo najmanj tri vzdrževane otroke in prekinejo poklicno dejavnost v obdobju največ enega leta po otrokovem rojstvu. Starši so upravičeni do nadomestila, če imajo vplačanih osem četrtin pokojninskih prispevkov (prekinjeno ali neprekinjeno) v obdobju petih let pred rojstvom, posvojitvijo ali rejništvom otrok. Tisti starši, ki se odločijo za neobvezno nadomestilo za izbiro dejavnosti, potem niso upravičeni do nadomestila za svobodno izbiro, kajti nadomestili se med sabo izključujeta. Znesek nadomestila za leto 2011 je 620,78 €, če družina prejema tudi osnovno nadomestilo, in 801,39 €, če družina ne prejema osnovnega

nadomestila. Nadomestilo se izplačuje do otrokovega prvega rojstnega dne. Plačuje se od rojstva naprej, v primeru ponovnega pričetka dela pa plačevanje nadomestila preneha. Nadomestilo se lahko razdeli med oba starša. Nadomestilo se lahko kombinira s porodniškim, očetovskim, plačanim ali bolniškim dopustom (CAF, 2011).

3.3.2 DRUŽINSKI PREJEMKI V PRAVEM POMENU BESEDE

Družinski dodatki so namenjeni družinam, ki imajo vsaj dva otroka, oba mlajša od dvajset let. Pravica do družinskega dodatka velja, dokler otrok, ki je mlajši od dvajset let, ne zasluži 836,45 € mesečno ali 55 % bruto minimalne zjamčene plače, ki ustreza 169 delovnim uram mesečno. V ta zaslužek se štejejo: plače zaposlenega, vajenca ali študenta, prejemki, ki jih prejme pripravnik za poklicno usposabljanje, premije in bonusi, ki jih izplača delodajalec, plačilo porodniške odsotnosti, plačilo bolniške odsotnosti in nadomestilo za brezposelnost.

Tabela 2: Zneski družinskih dodatkov

2. otroka	125,78 € neto
3. otroci	280,94 € neto
4. otroci	448,10 € neto
Vsak dodaten otrok	161,17 € neto

Vir: CAF, 2011.

Ko otrok doseže starost 20 let, se preneha njegov status vzdrževanega družinskega člana. Za družino s tremi otroki ali več vzdrževanimi otroki to lahko pomeni precej veliko finančno izgubo. Za ublažitev tega stanja se začasni znesek dodatka izplača, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- otrok še vedno živi v domu upravičenca začasnega zneska,
- otrok ne sme prejemati plače, ki preseže 836, 45 € mesečno,
- mesec pred njegovim rojstnim dnevom je imel upravičenec do začasnega dodatka najmanj tri vzdrževane otroke.

Znesek začasnega dodatka znaša 79, 54 € neto mesečno. Znesek se izplačuje vsak mesec do dopolnjenega 21 leta starosti otroka. Plačilo nadomestila se izplačuje za pretekli mesec. Plačilo nadomestila preneha v mesecu, ko niso več izpolnjeni pogoji za pridobivanje (CAF, 2011).

Družinski dodatek za več vzdrževanih otrok je namenjen družinam, ki imajo najmanj tri vzdrževane otroke. Prejemnik dodatka mora imeti najmanj tri vzdrževane otroke, stare med tri in največ enaindvajset let. Finančna sredstva prejemnika oziroma njegovega gospodinjstva ne smejo presegati določenih omejitev, ki so potrebne za pridobitev tega dodatka (CAF, 2011).

Tabela 3: Zgornje meje zaslužkov posameznika oziroma gospodinjstva, ki so veljavne od 1. januarja 2011 do 31. decembra 2011

Število vzdrževanih otrok	Par (poročen ali neporočen) – samo eden dobiva redni dohodek	Starši samohranilci	Par (poročen ali neporočen), oba dobivata redni dohodek
Trije otroci	35.493 €	43.419 €	43.419 €
Štirje otroci	41.408 €	49.334 €	49.334 €
Vsak naslednji otrok	5.915 €	5.915 €	5.915 €

Vir:CAF, 2011.

Če sredstva presegajo zgornje meje dohodkov, se izplača diferencialni dodatek družinam. Neto izplačani znesek za leto 2011 znaša 163,71 € (CAF, 2011).

Dodatek za pomoč družinam je dodatek, ki pripada družini ali posamezniku, kadar se znajdejo v socialno ogroženih okoliščinah in imajo nepreskrbljene otroke. Upravičenci so samohranilci, ki vzdržujejo otroka v primeru smrti enega od staršev ali ločitve, oziroma stari starši ali sorodniki, ki prevzamejo odgovornost za vzdrževanje otrok v primeru smrti obeh staršev, pogoj za pridobitev tega dodatka pa je tudi stalno prebivališče v Franciji.

Upravičenec mora z verodostojnimi listinami dokazati, da otrok živi v njegovem gospodinjstvu in se še vedno izobražuje oziroma je mlajši od dvajset let. Do dodatka so začasno upravičeni tudi tisti, ki vedo, da eden od partnerjev v zaporedju dveh mesecev iz določenih razlogov ne bo sodeloval pri vzdrževanju otroka. Otrok kljub temu da ne dopolni starosti dvajset let, lahko opravlja poklicno dejavnost, vendar ne sme preseči zgornje meje zaslužka (836,45 € mesečno). Znesek za otroka brez enega partnerja ali starša znaša 88,44 € mesečno na otroka. Znesek za otroka brez obeh staršev znaša 117,92 € mesečno. Dodatek se izplačuje od meseca dogodka, ki pogojuje pravico za upravičenost do dodatka (smrt, ločitev itd.) (CAF, 2011).

Dnevnica za starše je nadomestilo za tiste starše, ki skrbijo za svoje otroke, mlajše od dvajset let, ki trpijo zaradi bolezni, invalidnosti ali nesreče, katerih posledice so hude in trajne in je prisotnost staršev oziroma skrbnikov nujna, obvezna in zavezujoča. Dnevnica staršem pripada vsak dan. Prejemnik dnevnice mora ob času prejemanja dnevnice prekiniti svojo poklicno dejavnost. Prejemnik je lahko zaposlen v zasebnem ali javnem sektorju, lahko je udeleženec v poklicnem izobraževanju ali iskalec zaposlitve, če ne prejema nadomestila za brezposelnost. Upravičenost do dnevnice prekine štetje pravice do nadomestila za brezposelnost. Zdravstveno stanje otroka mora biti specifično definirano za težo njegove bolezni, invalidnosti, nesreče ali nujnost trajne prisotnosti in zavezujoče oskrbe, katero mora potrditi zdravniško spričevalo specialista. Specialist mora v spričevalu navesti pričakovano obdobje zdravljenja za otroka. Pravica nadomestila je ob predložitvi vseh teh dokazov odobrena s strani medicinskega izvedenca, ki stopi v kontakt tudi z otrokom kot upravičencem.

Znesek za upravičenca, ki živi v paru, je 41,79 € dnevno, znesek za upravičenca, ki živi sam z otrokom, pa je 49,65 € dnevno. Dodatno mesečno nadomestilo za 106,88 € neto je mogoče pripisati upravičencu, katerega dohodek ne presega zgornje meje (836,45 € mesečno). Dnevnice se izplačujejo mesečno. Plačilo dnevnic je vezano na starševski dopust. Prejemnik dnevnice dobi 310 dni dopusta letno, ki vključuje plačilo dnevnic za vsak dan, vendar ne več kot tri leta oziroma od potrebe otroka. Nadomestilo se lahko razdeli med oba starša (CAF, 2011).

Ko medicinski izvedenec potrdi zdravniško spričevalo specialista, velja obdobje za prejemanje dnevnic, 6 mesecev, po koncu polletja pa medicinski izvedenec otroka ponovno pregleda in mu glede na obstoječe stanje prejemanje dnevnic podaljša oziroma prekine. Dnevnica se ne združuje z nadomestili za materinstvo, očetovstvo ali posvojitev oziroma rejništvo, bolniško odsotnost, invalidsko ali starostno nadomestilo, dodatkom za svobodno izbiro, dnevnici, ki pripadajo iskalcem zaposlitve (CAF, 2011).

3.3.2.1 Dodatek ob novem šolskem letu

Dodatek ob novem šolskem letu je namenjen družinam z enim ali več šoloobveznimi otroki, starimi od 6 do 18 let, če dohodki staršev ne presegajo določene meje. Dodatek pomaga družinam pri kritju stroškov šolskega leta. Višina dodatka je odvisna od starosti otroka. Za šolsko leto 2010/2011 je bilo potrebno izpolnjevati naslednje pogoje za pridobitev dodatka: dodatek pripada vsakemu otroku, rojenemu od 16. 9. 1993 in 31. 1. 2006 (vključno). Otrok mora biti vpisan v javno ali zasebno šolo, lahko se izobražuje tudi na daljavo. Za študijsko leto 2010/2011 se štejejo prihodki staršev, zasluženi v letu 2009 (CAF, 2011).

Tabela 4: Prikaz zgornje meje zasluženih prihodkov glede na število otrok za pridobitev dodatka v šolskem letu 2010/2011

Število vzdrževanih otrok	Zgornja meja prihodkov v letu 2009
1. otrok	22.970 €
2. otroka	28.271 €
3. otroci	33.572 €
Vsak naslednji otrok	dodatnih 5.301 €

Vir:CAF, 2011.

Zgornja meja prihodkov je enaka ne glede na to, ali v družini služita oba starša ali samo eden, pa tudi če otrok živi samo pri enem staršu.

Tabela 5: Znesek dodatka za šolsko leto 2010/2011

Starost otroka	Znesek dodatka
od 6 do 10 let	286,40 €
od 11 do 14 let	302,17 €
od 15 do 18 let	312,67 €

Vir: CAF, 2011.

Starši morajo ob oddaji vloge oddati tudi potrdilo o šolanju za naslednje tekoče šolsko leto, če je otrok starejši od 16 let. Dodatek se izplača 19. avgusta 2011 za vse otroke, stare od 6 do 15 let, za otroke od 16 do 18 let pa takrat, ko starši dostavijo potrdilo o šolanju (CAF, 2011).

3.3.2.2 Družinsko nadomestilo za nenadno spremembo okoliščin

Nadomestilo je namenjeno družinam ob spremembi stalnega prebivališča, poklicnega statusa, družinskega statusa (ločitev, prihod ali odhod rejenca ali vzdrževanega družinskega člana) (CAF, 2011).

3.3.2.3 Nadomestilo proste izbire otroškega varstva: nadomestilo za najem osebe za varstvo otroka

Nadomestilo je namenjeno za svobodno izbiro varstva otrok (družina se lahko samostojno odloči, ali bo otrok v varstvu v vrtcu ali zasebno). Nadomestilo vključuje tudi podporo za delno nadomestilo za zaposlenega, ki ima skrbništvo nad otrokom, znesek pa se razlikuje od starosti otroka in dohodka zaposlenega.

Nadomestilo pripada staršem otrok, ki so mlajši od 6 let. Starši morajo vzgojiteljico zaposliti za varstvo otroka na domu, otrok se prehranjuje iz domačega gospodinjstva. Pogoji za minimalni zaslužek, ob katerem pripada nadomestilo, ne veljajo: za upravičence, ki so v izobraževanju (če sta oba starša še vedno študenta), če sta zakonca ali partnerja invalidna, če je upravičenec oziroma opravičenca ob oddaji vloge registrirana na zavodu za zaposlovanje kot iskalca zaposlitve oziroma prejemata socialno pomoč (CAF, 2011).

Nadomestilo je namenjeno otroškemu varstvu otrok, ki vključuje tudi podporo za delno nadomestilo za zaposlenega, ki ima skrbništvo nad otrokom. Višina nadomestila se razlikuje glede na starost otroka in dohodek upravičenca. Najmanj 15 % stroškov varstva v vsakem primeru nosijo starši sami. Starši so upravičeni do nadomestila, če je otrok mlajši od šestih let (CAF, 2011).

Nadomestilo je namenjeno iskalcem zaposlitve ali staršem samohranilcem, ki imajo otroke, mlajše od desetih let. Znesek se izplačuje mesečno glede na opravljeno število

delovnih ur mesečno (po principu »več delaš, več denarja dobiš za varstvo, ker imaš manj časa, namenjenega za varstvo otroka«).

Za opravljenih od 15 do 35 ur tedensko (bodisi službovanja bodisi izobraževanja), znaša nadomestilo 520,00 € mesečno. Za opravljenih manj kot 15 ur tedensko oziroma manj kot 64 mesečno znaša nadomestilo za prvega otroka 170,00 €, za drugega otroka 195,00 € in za tri otroke ali več 220,00 € mesečno. Nadomestilo ni obdavčeno (CAF, 2011).

3.3.3 DODATEK ZA ŠOLSKE POTREBŠČINE

Dodatek je namenjen družinam z več šoloobveznimi otroki, starimi od šest do osemnajst let. Namen dodatka je kritje stroškov novega šolskega leta. Višina dodatka je odvisna od števila otrok v družini (CAF, 2011).

4 ZASNOVA, IZVEDBA IN INTERPRETACIJA RAZISKAVE

4.1 DOLOČITEV RAZISKOVALNEGA VZORCA

Osnova načrtovanega vzorca so bile družine, ki imajo vsaj enega otroka, posvojenega otroka ali rejenca. Raziskavo sem izvedla na področju celotne Slovenije.

4.2 SESTAVA VPRAŠALNIKA

Vprašalnik sem poizkušala napisati tako, da je bil jasen in razumljiv. Vprašalnik je bil posredno sestavljen iz dveh delov, v prvem delu me je zanimala struktura anketirancev, v drugem delu pa sem se posvetila primarni raziskavi, torej družinskim prejemkom, ki jih prejemajo družine. Vprašalnik skupaj obsega trinajst jasno opredeljenih vprašanj zaprtega in pol odprtega tipa. Vprašalnik ni bil predolg, niti zapleten, da ne bi anketirancev odvrnil od sodelovanja ali pa bi bili odgovori nenatančni. Vprašalnik sem meseca maja izvedla na vzorcu petdesetih družin. Osnova za podatke za vzorec so bile družine. Podatke za vzorec pa sem dobila na spletu, predvsem na spletnih forumih z družinsko tematiko, anketo pa sem izvedla tudi pri družinah iz domačega kraja.

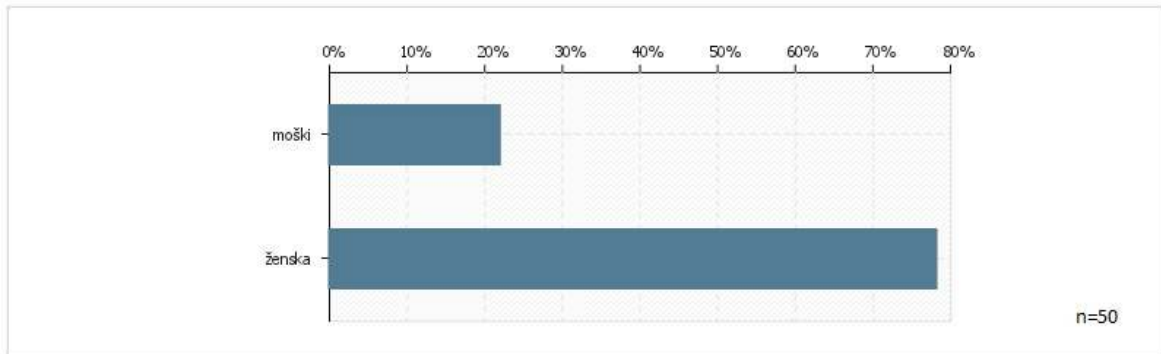
Pri metodi zbiranja podatkov sem kot instrument raziskovanja uporabila pisni anketni vprašalnik. Ankete sem naredila preko spletne strani <http://www.1ka.si>, kjer sem ankete posredovala preko elektronske pošte, vendar sem pri tem pazila, da je anketo dobil le en član družine, ponavadi sta bila to oče ali mati, oziroma otrok, starejši od petnajst let. Za pisno anketiranje sem se odločila zato, ker sem s tem najhitreje in najlažje dobila več odgovorov, hkrati pa so imeli anketiranci čas, da so vprašanja v miru prebrali, razmislili in odgovorili.

Skozi raziskavo me je najbolj zanimalo, kakšno je mnenje anketirancev o družinskih prejemkih, njihovem zadovoljstvu o višini prejemkov, ki jih pridobivajo, če poznajo vse prejemke, do katerih so upravičeni, in kje bi se pozanimali, če prejemajo vse prejemke, do katerih so upravičeni. V prvem delu vprašalnika me je zanimalo tudi njihovo finančno stanje, da sem lahko kasneje iz tega sklepala, kakšen družinski standard imajo moji anketiranci glede na njihovo zadovoljstvo z družinskimi prejemki.

4.3 ANALIZA PODATKOV

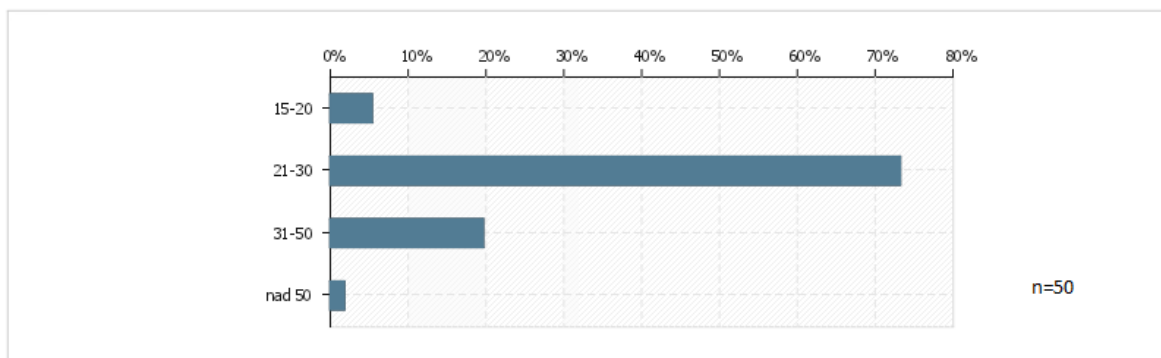
Naredila sem statistično analizo podatkov, dobljenih na osnovi petdesetih izpolnjenih vprašalnikov. Rezultate sem prikazala grafično.

Graf 1: Spol anketirancev

Vir:lasten

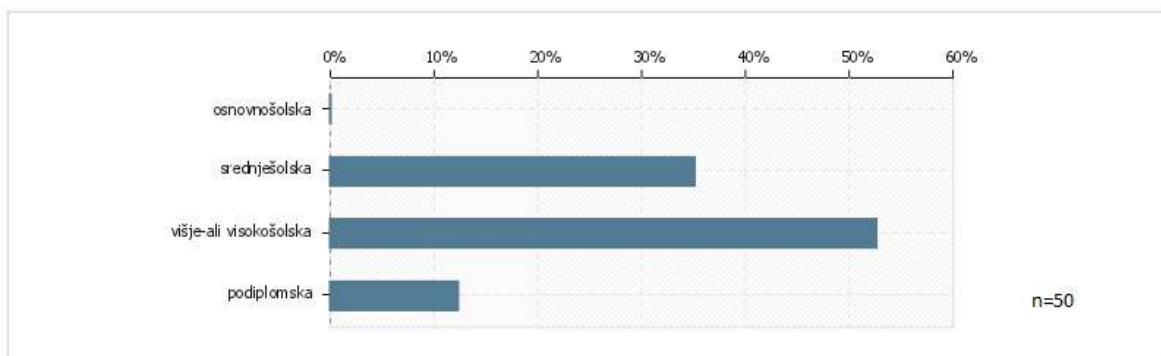
Graf 2: Starost anketirancev

Vir:lasten

V postopku raziskave je sodelovalo več žensk kot moških. Več kot polovica vseh anketiranih je bilo mladih, starih od 21 do 30 let, petina pa starejših od 30 let in mlajših od 50 let.

Graf 3: Struktura anketirancev po izobrazbi

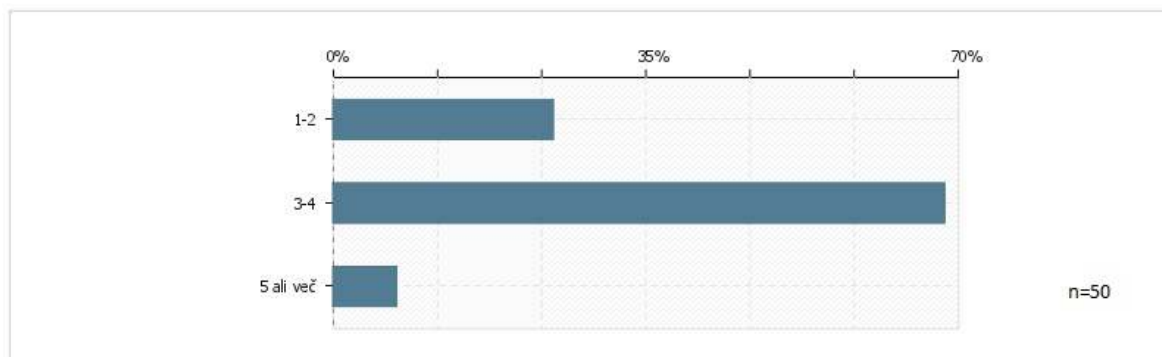

Vir:lasten

Anketiranci, ki so sodelovali v raziskavi, so dobro izobraženi, več kot polovica jih je končala višje ali visokošolsko šolanje, desetina podiplomski študij, četrtnina pa strokovno

izobraževanje. Iz tega dejstva lahko sklepam, da imajo anketiranci dokaj dober življenjski standard in da posledično ne prejemajo visokih družinskih prejemkov.

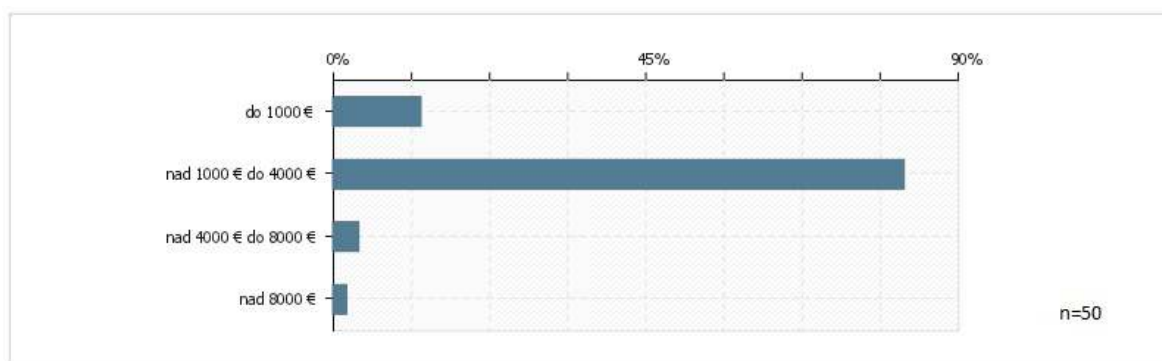
Graf 4: Struktura anketirancev po številu družinskih članov

Vir:lasten

Več kot polovica anketirancev je prihajala iz gospodinjstev s tremi ali štirimi družinskimi člani, kar pomeni, da se Slovenci največ odločamo za enega ali dva otroke, ter da se starši ne odločajo za otroke zgolj zato, da so upravičeni do višjega zneska socialnih transferjev.

Graf 5: Struktura anketirancev po dohodku gospodinjstva

Vir:lasten

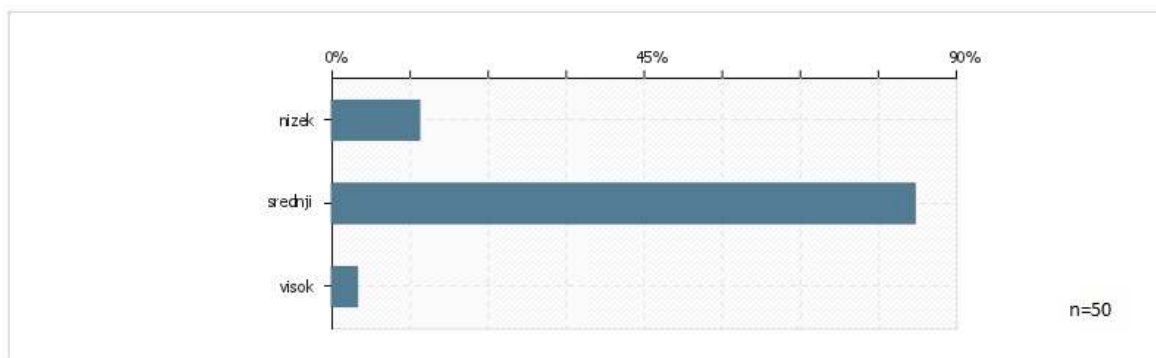
Po pričakovanjih večina anketirancev prihaja iz gospodinjstev, katerih neto dohodek znaša od 1000 € do 4000 € mesečno. Nekaj manj kot petina anketirancev zasluži mesečno manj kot 1000 €, kar kaže, da je njihov standard precej nizek.

4.4 REZULTATI PRIMARNE RAZISKAVE

V nadaljevanju predstavljam rezultate primarne raziskave po vrstnem redu vprašanj iz vprašalnika.

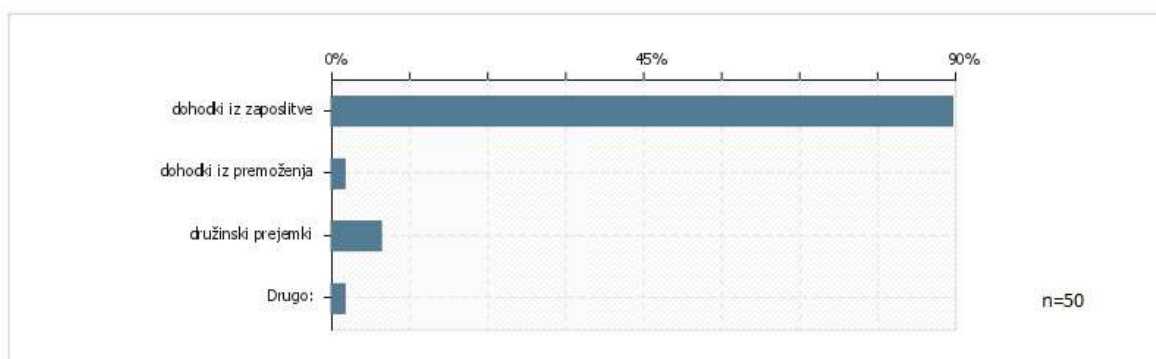
Graf 6: Standard anketirancev

Vir:lasten

Iz grafa je razvidno mnenje anketirancev, da prevladuje med družinami srednji družinski standard.

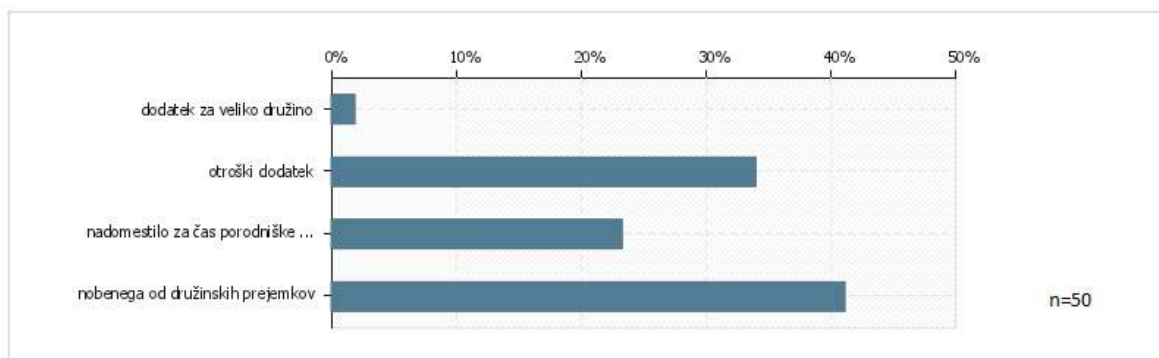
Graf 7: Glavni vir dohodkov anketirancev

Vir:lasten

Iz grafa je razvidno, da je večini družin glavni vir dohodka dohodek iz zaposlitve. Kljub temu da socialni transferji anketirancem niso glavni vir zaslužka, so do njih upravičeni in jih prejema. To je dobro, saj se tako porablja manj davkoplačevalskega denarja za transferje družinam, ki ga zaradi solidnega življenjskega standarda ne potrebujejo, s tem se poveča možnost, da bodo socialne transferje res dobili tisti upravičenci, ki jih najbolj potrebujejo, ter dejstvo, da ljudje ne izkoriščajo družine za pridobitev družinskih prejemkov od države. Kot zanimivost sta dva anketiranca pod rubriko drugo odgovorila, da živita od dela na črno.

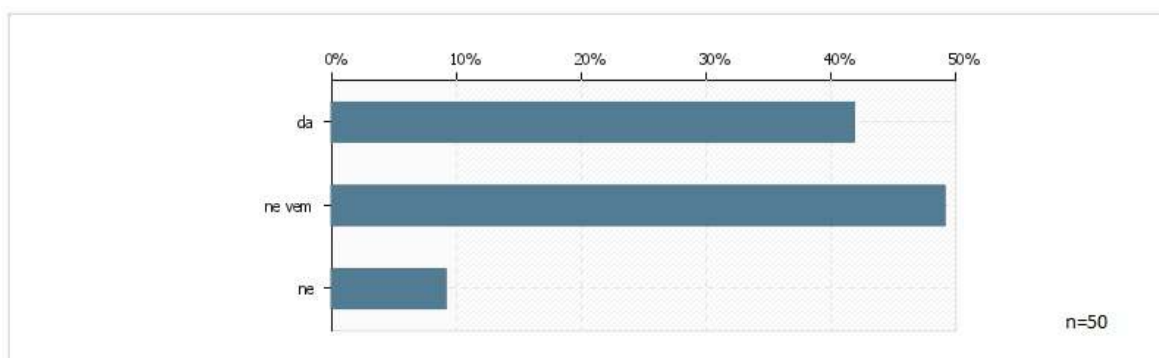
Graf 8: Družinski prejemki, ki jih trenutno prejema anketirana gospodinjstva

Vir:lasten

Med najpogostejšimi socialnimi prejemki družinam so otroški dodatki. Veliko anketirancev ne prejema nobenega od družinskih prejemkov, ker niso več upravičeni do njih.

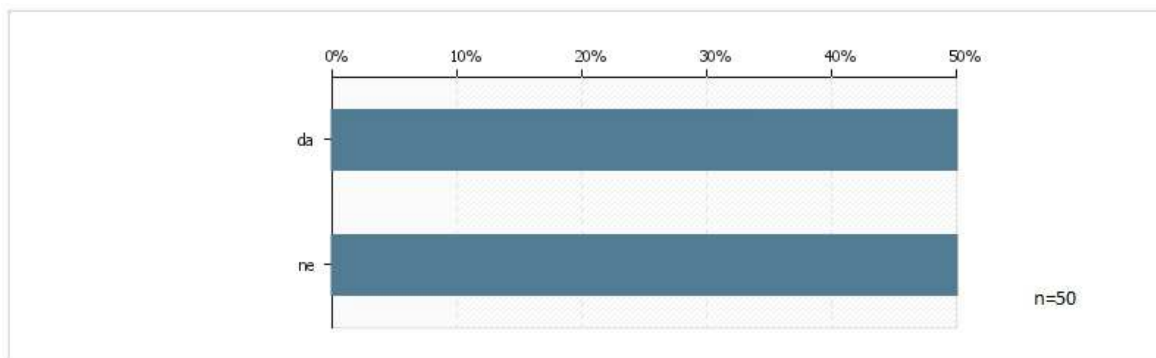
Graf 9: Upravičenost do vseh družinskih prejemkov anketiranih

Vir:lasten

Več kot polovica anketirancev ne ve, če prejema vse družinske prejemke, kar je velik problem v Sloveniji, saj po mojem mnenju ljudje zelo malo vedo o socialni politiki, kar je posledica precej nepreglednega socialnega sistema v Sloveniji. Malo manj kot polovica prejema vse družinske prejemke, desetina pa ne prejema vseh družinskih prejemkov.

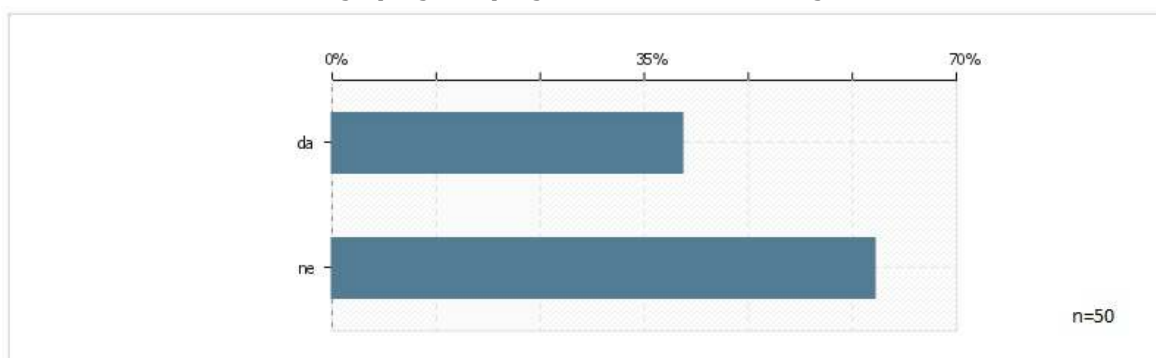
Graf 10: Preverjanje kraja do upravičenosti prejemanja družinskih prejemkov anketirancev

Vir:lasten

V raziskavi me je zanimalo, če anketiranci vedo, kje bi lahko preverili, do katerih družinskih prejemkov so upravičeni. Rezultat me je glede na povprečno visoko stopnjo izobraženosti presenetil, saj jih kar polovica ne ve, kje bi lahko preverili to informacijo.

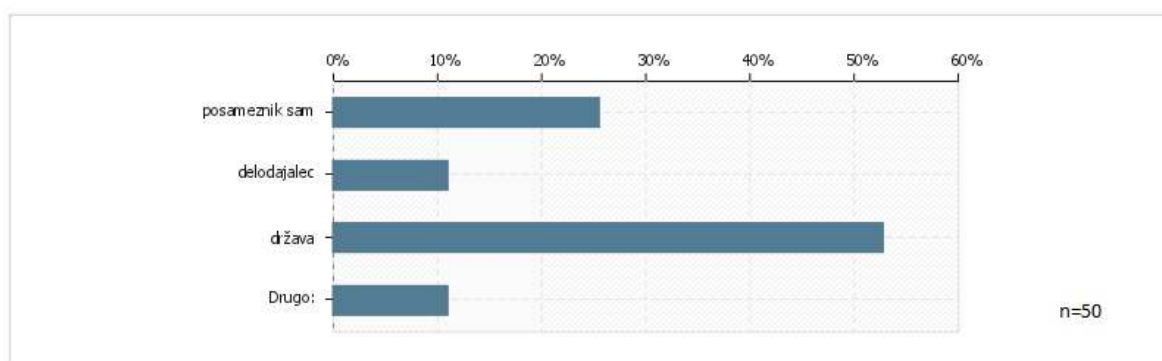
Graf 11: Zadostovanje prejetih prejemkov za vzdrževanje otrok anketirancev

Vir:lasten

Več kot polovici anketiranih znesek prejetih družinskih prejemkov mesečno ne zadostuje za vzdrževanje otrok. Pri tem vprašanju me je zanimalo, katera skupina glede na število družinskih članov je odgovarjala z odgovorom da in katera skupina je odgovarjala z odgovorom ne. Prišla sem do ugotovitve, da so družine, ki štejejo enega ali dva otroka, nezadovoljne s prejetimi družinskimi prejemki in jim ti ne zadostujejo za vzdrževanje njihovih otrok. Relativno veliko anketiranih je odgovorilo, da jim družinski prejemki zadostujejo za vzdrževanje njihovih otrok, vendar sem ugotovila, da so bili to predvsem tisti, ki imajo tri ali več vzdrževanih otrok. Na podlagi tega sklepam, da je družinska politika v Sloveniji bolj naklonjena večjim družinam.

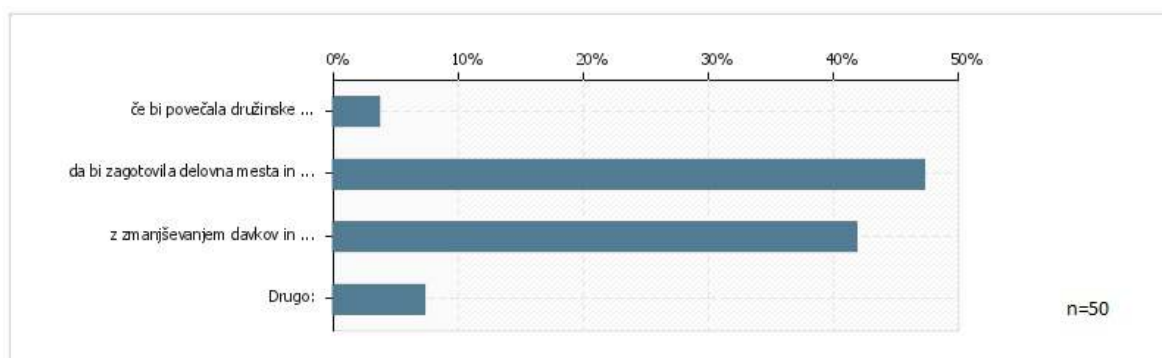
Graf 12: Odgovornost za nastanek revščine anketiranih

Vir:lasten

Več kot polovica anketiranih kritično ugotavlja, da je za socialno stisko družine odgovorna država, kar je po mojem mnenju posledica trenutne gospodarske krize. Četrtna anketiranih meni, da so družine same krive, če se znajdejo v socialni stiski, desetina pa za to situacijo krivi delodajalca. Trije anketiranci kot razlog za socialno krizo navajajo prevelike cene osnovnih življenjskih potrebščin.

Graf 13: Zmanjševanje družinske revščine s strani države

Vir:lasten

Država bi po mnenju anketiranih najbolj učinkovito zmanjšala revščino, če bi zagotovila delovna mesta in izobraževanje mladim, ter če bi zmanjšala davke in prispevke. Odgovori anketiranih kažejo, da mora država voditi aktivno (ne le pasivno) socialno politiko.

4.5 INTERPRETACIJA REZULTATOV

Z anketo, ki sem jo izvajala med družinami, sem želela ugotoviti, kakšno je znanje družin o socialnih transferjih, ter njihovo zadovoljstvo s prejemanjem in višino družinskih prejemkov. Kot sem lahko sklepala po sebi, preden sem začela pisati diplomsko nalogo, ljudje ne vedo veliko o družinskih prejemkih, tisti, ki spadajo v visoki in srednji družinski standard, ne namenjajo veliko pozornosti pridobivanju teh informacij. Tiste družine, ki so

bolj socialno ogrožene in se soočajo z revščino in nizkim družinskim standardom, so ponavadi posledično tudi manj izobražene ali pa celo spadajo v segment ljudi, ki še nimajo zagotovljenega dostopa do interneta, s tem pa tudi veliko manj možnosti za pridobivanje teh informacij. Socialno ogrožene družine so v veliki meri odvisne od zavodov za socialno delo.

Družine z visokim in srednjim družinskim standardom prejemajo večinoma simbolične zneske otroških dodatkov. Ko sem se pogovarjala s takimi družinami, so mi dejali, da vlagajo vlogo za prejemanje otroških dodatkov zato, ker vsak znesek, ki ga lahko dobijo na tak način, pride prav. Še zdaleč otroški dodatki ne zadostujejo za pokrivanje stroškov šolanja in študija starejših otrok. Otroci staršev, ki imajo boljši družinski standard, posledično niso upravičeni do štipendij, tako da vse breme pade na ramena staršev.

Socialno ogroženim družinam in velikim družinam država namenja dokaj veliko pozornost. Take družine so upravičene do višjih otroških dodatkov, otroci dobivajo štipendije. Paziti je le treba, da so vloge za pridobitev prejemkov pravočasno oddane.

Bojim se, da tisti, ki resnično potrebujejo socialno pomoč države, zaradi ponosa zanje ne bodo nikoli zaprosili in da bodo davkoplačevalski denar, ki je namenjen takim ljudem, pridobili tisti, ki v resnici te pomoči ne potrebujejo, ampak so se samo navadili na lagodno življenje doma. Žal je takih primerov kar nekaj, poznam jih tudi sama, vendar mislim, da se v tej smeri ne bo spremenilo nič, kajti vedno se najdejo luknje v zakonu.

4.6 PREDLOGI UKREPOV

V nadaljevanju podajam svoje predloge ukrepov na področju družinske politike v Sloveniji.

1. Država bi morala narediti več, da bi o pravicah v zvezi s starševskim dopustom seznanila vsakega prebivalca. Očetje in matere bi si morali v Sloveniji v večji meri deliti pravico do dopusta, s tem bi bile matere manj obremenjene, hitreje bi se lahko vrnile na delo, delodajalec bi postal bolj razumevajoč do družinske politike.
2. Če si partnerja delita dopust za nego in varstvo otroka, pade manj bremena na materinega delodajalca. Zato bi bilo treba z domišljenimi besedami in slikovnimi sporočili spodbujati očete – tudi s pozitivnimi primeri znanih oseb iz Slovenije in sveta, ki so nam vzorniki, da bi izrabili del dopusta za nego in varstvo otroka. V Sloveniji se varstvo in nega otroka preveč prelagata samo na materino stran, to pa ima za mater določene posledice, ki bi jih bilo potrebno s takimi ukrepi zmanjšati in razdeliti med oba partnerja.
3. Situacija v delovnem okolju, posluš in razumevanje delodajalca, nadrejenih in sodelavcev, so v Sloveniji še vedno dokaj velik problem, ko se mati odloči za otroka. Posledice so lahko velike, saj se matere bojijo ustvariti družino, ker jih je strah, da bodo izgubile službo. Vpeljati bi bilo treba več prožnih oblik dela, predvsem takšnih, ki imajo čim manjši negativni vpliv na položaj mater na trgu dela. Družinska politika bi se morala povezati z gospodarstvom in uveljaviti take

ukrepe, da bi se mati prostovoljno zaradi pozitivnih razlogov čimprej vrnila z dopusta za nego otroka, tako kot je to ustaljena praksa v tujini (Nemčija, Francija), lokalna skupnost pa bi v povezavi z delodajalcem poskrbela za varstvo otroka.

4. V Sloveniji dopust za nego otroka traja predolgo v primerjavi z Nemčijo in Francijo, kjer se morajo matere vrniti na delovno mesto veliko hitreje. V Sloveniji bi morali zmanjšati dolžino dopusta za nego otroka ter izboljšati druge ukrepe, ki bi materam omogočale hitrejšo in lažjo vrnitev na delo. Ta ukrep je predvsem ureditev varstva za otroka.
5. Všeč mi je nemški način dodeljevanja otroških dodatkov, kjer dobijo vse družine, ne glede na zaslužen znesek, enak mesečni znesek otroškega dodatka za otroka. Vsi otroci so enaki in imajo vsi enake pravice, tisti, ki so socialno šibkejši, pa imajo tako na voljo paket drugih socialnih ukrepov, ki skrbijo, da družine lahko dokaj normalno skrbijo za svoje otroke.
6. V Sloveniji bi morali uvesti sistem finančne pomoči družinam ob nakupu ali najemu stanovanja.
7. Lokalna skupnost ali delodajalec bi morala poskrbeti za varstvo otrok staršev, ki delajo polni delovni čas. Tisti starši, ki pa ne delajo polnega delovnega časa, ali pa so začasno doma zaradi izgube delovnega mesta, bi morali ta čas, ko so doma, sami skrbeti za varstvo svojega otroka.
8. Za družine, ki zaradi slabega socialnega položaja sebi in svojim otrokom ne morejo omogočiti poletnih počitnic, bi morala država poskrbeti, da jim omogoči počitnice, torej počitnice za vso družino, vendar bi morala obstajati komisija, ki bi odločila, da bi prišle na vrsto res samo tiste družine, ki si to zaslužijo. Komisija bi morala pred dodelitvijo te ugodnosti družine obiskati na domu ter pregledati njihovo premoženje.
9. Družinam bi bilo potrebno vse podatke in informacije, ki jih potrebujejo, vključno z vodenjem primerov, zagotoviti na enem mestu.
10. Bolj celovito gledanje na položaj družin v družbi.
11. Uvesti boljši nadzor za dodeljevanje socialnih transferjev družinam.

5 ZAKLJUČEK

V zadnjih desetletjih so se v Evropi zgodile velike politične in ekonomske spremembe, ki posledično vplivajo na socialno politiko. Človek postaja del družbe, v kateri sta osrednja vrednota uspešnost in kapital. Razslojevanje družbe je vedno večje, na eni strani nekateri nenadzorovano bogatijo, na drugi strani pa nekateri tonejo v bedo in revščino. Na žalost se je v družbi izoblikovala miselnost, ki odgovornost za bedno stanje postavlja na posameznika.

Država se izogiba svoji odgovornosti, da bi zagotovila enakost za vse ljudi. Izhod iz revščine je težak, sploh če se v revščini znajde družina. Vse pogosteje se dogaja, da se zaradi finančnih težav staršev posledice odražajo na otrocih, ki se morajo že v mladosti odrekati osnovnim življenjskim pogojem ter se bojevati s socialno izključenostjo v družbi. Evropske države so že v 18. stoletju zaznale skrb za socialne pravice, iz tistih časov poznamo zgodovinsko zelo dragocene socialne listine, ki so postali podlaga za današnjo socialno politiko.

Oblikovanje politik socialne varnosti je v vseh državah Evropske unije v pristojnosti držav članic. Povezovanje socialnih držav Evropske unije ni predvideno, vendar bo zaradi uveljavljanja načela prostega pretoka oseb kmalu začela obstajati potreba po usklajevanju družinskih prejemkov. V Evropski uniji že poznamo sistem za koordinacijo socialne varnosti, ki zajema štiri podsisteme: pokojninskega, zdravstvenega, varstvo za primer brezposelnosti in družinske prejemke. Ta sistem postavlja le skupna pravila, ki jih morajo nacionalni organi spoštovati.

Namen družinske politike v vseh državah Evropske unije je izboljševanje kvalitete življenja obstoječih družin. Družinam je potrebno zagotoviti osnovne pogoje za njihovo delovanje (zagotoviti dobre pogoje za nakup stanovanja, zagotoviti varstvo otrok, zagotoviti dobre izobraževalne pogoje za vse otroke). V Evropi je čut za solidarnost na visokem nivoju. Evropska unija je razvila najustreznejše modele socialne države, ki med drugim omogočajo višjo stopnjo rodnosti in večje število žensk na trgu dela.

Temeljna nevarnost, s katero se srečuje večina sodobnih družb, izvira iz dejstva, da tradicionalne oblike solidarnosti usihajo, zato se je Evropa znašla na razpotju, kjer se lahko prične z opuščanjem splošnega socialdemokratskega koncepta in prične s prevlado liberalne ideologije.

Ker postajamo družba ekstremno bogatih na eni strani in ekstremno revnih na drugi strani, bodo morale države Evropske unije v prihodnosti še več pozornosti namenjati socialni politiki. Potrebno bo pričeti razmišljati o povečanju družinskih prejemkov pomoči potrebnim, kajti politika zmanjševanja družinskih prejemkov v trenutni situaciji ni

relevantna, družine bi se uprle, začeli bi se protesti in vlade držav Evropske unije bi storile le korak nazaj v recesijo.

Družinski prejemki so temeljnega pomena pri zagotavljanju socialne varnosti družin in zmanjšujejo tveganje za revščino. Mislim, da bo v prihodnosti bistvo družinske politike odločitev, ali bodo prevladale univerzalne ali selektivne pravice prebivalstva. Vendar glede na družinsko politiko, ki je usmerjena v prerazdelitev dohodka v korist družin, mislim, da se bodo ukrepi družinske politike nagibali na stran univerzalnih pravic prebivalstva.

Med primerjavo držav sem ugotovila, da se vse tri države zavzemajo za družine v socialni stiski in jim nudijo pomoč. Med seboj glede socialne politike ne odstopajo v veliki meri ena od druge. Slovenija, Nemčija in Francija si prizadevajo tržno gospodarstvo uspešno kombinirati z demokratičnimi institucijami, dobrim socialnim položajem posameznika in socialnim skrbstvom, kar je lahko prava pot k populacijskemu obratu.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. BREJC, Miha. (2004). Ljudje in organizacija v javni upravi. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
2. GUERRINA, Roberta. (2005). *Mothering the Union: Gender politics in EU*. University Press, Manchester.
3. HANTRAIS, Linda, LETABLIER, M. Therese (1996). *Families and family policies in Europe*, Longan.
4. KRESAL, Franc (2005). *Socialna politika do druge svetovne vojne*. Publikacija Socialno delo, 44, št. 3, Ljubljana.
5. LAZAR, Valerija (2010). Otroški dodatek-oblike in pravila v državah EU. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
6. MACURA, Tejka (2009). *Dejavniki modela družinskih prejemkov-primerjalni model* (magistrsko delo). Fakulteta za Organizacijske vede, Kranj.
7. PEVCIN, Primož. (2002). Analiza reforme slovenske državne uprave kot dejavnik konkurenčne sposobnosti nacionalnega gospodarstva. Magistrsko delo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
8. RAKOČEVIČ, Slobodan in BEKEŠ, Peter. (1994). Državna uprava: vloga, položaj, organizacija, delovanje. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
9. SAMSON, Michael, VAN NIEKERK, Ingrid, MAC QUENE, Kenneth (2006). *Designing and implementing Social transfer programmes*. Epru press, Cape Town.
10. SETNIKAR-CANKAR, Stanka, KLUN, Maja, ARISTOVNIK, Aleksander, PEVCIN, Primož (2008). *Ekonomika javnega sektorja s proračunskim financiranjem*. Fakulteta za Upravo, Ljubljana.
11. STANOVNIK, Tine (2008). *Javne finance*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
12. STROPNIK, Nada (2005). Otroški dodatki kot ukrep družinske politike. Delo, Ljubljana, 25.9.2005, str. 39.
13. STROPNIK, Nada, STROPNIK, Tine (2002). *Boj proti revščini in socialni izključenosti*, 2. knjiga. Mednarodna organizacija dela, Budimpešta.
14. TOMINŠEK, Klemen, KOPINŠEK, Jurij (2009). *Analiza socialnih transferjev v Sloveniji*. Poslovno-komercialna šola, Celje.
15. VIRANT, Grega. (2004). Pravna ureditev Javne uprave. Fakulteta za upravo, Ljubljana.

VIRI

1. Analiza izvajanja ukrepov resolucije o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji (Poročevalec Državnega zbora RS, Ljubljana, št. 23, 2000).
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of regions (2007). Promoting solidarity between generations.
3. Evropska komisija (2004). Socialne razmere v Evropski uniji.
4. Zapiski predavanj iz predmeta Javne finance.

SPLETNI VIRI

1. BMFSFJ-Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jungen. Dosegljivo na: <http://www.familien-wegweiser.de/wegweiser/service.html> (16. 5. 2011).
2. CAF. Dosegljivo na: <http://www.caf.fr> (16.5.2011).
3. EUR-lex. Dosegljivo na: <http://eur-lex.europa.eu> (16. 5. 2011).
4. Eurostat. Dosegljivo na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (16. 5. 2011).
5. Evropska komisija. Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si> (16. 5. 2011).
6. Informations- und Qualifizierungszentrum Dosegljivo na: <http://www.familie-in-nrw.de/index.php?id=1416> (16. 5. 2011).
7. Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo. Dosegljivo na: <http://www.irssv.si/podroja-dela/otroci-in-druina/index.html> (16. 5. 2011).
8. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša: (SRC SAZU): Iskanje po slovarju Slovenskega knjižnega jezika. Dosegljivo na: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (16. 5. 2011).
9. LAVTAR, R. Državna uprava in upravni postopek. Dosegljivo na: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Drzavna_uprava_in_upravni_postopek-Lavtar_NU.pdf (16. 5. 2011).
10. Ministrstvo za družino, delo in socialne zadeve. Dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/ukrepi__zbrani__okt_.pdf (16.5.2011).
11. Service-Public. Dosegljivo na <http://www.service-public.fr> (16.5.2011).

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

ANKETA O DRUŽINSKIH PREJEMKIH V SLOVENIJI

Anketo sem razdelila na dve poglavji, in sicer v prvem poglavju me je zanimala »STRUKTURA VZORCA ANKETIRANCEV«, v drugem delu pa sem se posvetila primarni raziskavi, torej »DRUŽINSKIM PREJEMKOM«.

1) STRUKTURA ANKETIRANCEV

a.) Obkrožite spol

Moški   Ženska

b.) Koliko ste stari?

- 15-20
- 21-30
- 31-50
- nad 50

c.) Kakšna je vaša izobrazba?

- osnovnošolska
- srednješolska
- višje- ali visokošolska
- univerzitetna
- podiplomska

d.) Koliko družinskih članov šteje vaše gospodinjstvo?

- 1–2
- 3–4
- 5 in več

e.) Kolikšen je dohodek vašega gospodinjstva mesečno?

- do 1000 €
- nad 1000 € do 4000 €
- nad 4000 € do 8000 €
- nad 8000 €

2) DRUŽINSKI PREJEMKI

a.) Kakšen je vaš družinski standard?

- nizek
- srednji
- visok

b.) Glavni vir dohodka vašega gospodinjstva predstavljajo:

- dohodki iz zaposlitve
- dohodki iz premoženja
- družinski prejemki in nadomestila za brezposelnost
- pokojnine
- drugo _____

c.) Katere družinske prejemke trenutno prejema vaše gospodinjstvo?

- dodatek za veliko družino
- otroški dodatek
- nadomestilo za čas porodniške odsotnosti
- dodatek za nego otroka
- nobenega od družinskih prejemkov

d.) Ali prejimate vse družinske prejemke do katerih ste upravičeni?

- da
- ne vem
- ne

e.) Ali veste, kje bi lahko preverili do katerih družinskih prejemkov ste upravičeni?

- da
- ne

f.) Ali vam znesek prejetih družinskih prejemkov zadostuje za vzdrževanje vaših otrok?

- da
- ne

g.) Kdo je po vašem mnenju najbolj odgovoren, da se družina znajde v socialni stiski?

- posameznik sam
- delodajalec
- država
- drugo _____

h.) Kako bi država po vašem mnenju lahko bolj učinkovito zmanjšala revščino s katero se srečujejo družine?

- tako, da bi povečala družinske prejemke
- tako, da bi zagotovila delovna mesta in izobraževanje
- z zmanjševanjem davkov in prispevkov
- drugo _____

i.) Kakšno je vaše mnenje o višini družinskih prejemkov?

- družinski prejemki so visoki
- družinski prejemki so ustrezni
- družinski prejemki so nizki